

Fredagen den 3 maj
Kl. 10.00

Fredagen den
3 maj 1974

§ 1 Justerades protokollen för den 24 april.

§ 2 Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Den 2 maj 1974 sammanträdde den nämnd, som äger att döma, huruvida högsta domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, varvid röstades över följande proposition:

Den som vill att omröstning på det i 69 § riksdagsordningen föreskrivna sättet skall anställas till uteslutande av någon bland högsta domstolens ledamöter röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej skall högsta domstolens samtliga ledamöter bibehållas vid sina ämbeten.

Efter omröstningens slut, sedan voteringssedlarna öppnats, befanns rösterna ha utfallit sålunda:

Ja - 0
Nej - 39

i följd varav nämnden ansett högsta domstolens samtliga ledamöter böra vid deras ämbeten bibehållas.

Erik Adamsson   *Astrid Kristensson*
Arne Persson   *Ingemar Mundebo*

Den 2 maj 1974 sammanträdde den nämnd, som äger att döma, huruvida regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, varvid röstades över följande proposition:

Den som vill att omröstning på det i 69 § riksdagsordningen föreskrivna sättet skall anställas till uteslutande av någon bland regeringsrättens ledamöter röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej skall regeringsrättens samtliga ledamöter bibehållas vid sina ämbeten.

Efter omröstningens slut, sedan voteringssedlarna öppnats, befanns rösterna ha utfallit sålunda:

Ja - 0
Nej - 39

i följd varav nämnden ansett regeringsrättens samtliga ledamöter böra vid deras ämbeten bibehållas.

Erik Adamsson   *Astrid Kristensson*
Arne Persson   *Ingemar Mundebo*

§ 4 Presstöd

I föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 23 med anledning av dels propositionen 1974:1 såvitt gäller anslag under finansdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1974/75 till presstödjande ändamål, dels propositionen 1974:74 angående ökade produktionsbidrag för dagstidningar jämte motioner.

I propositionen 1974:1 såvitt nu var i fråga (bilaga 9 – finansdepartementet – s. 95–97 och 115–116) hade Kungl. Maj:t föreslagit att riksdagen för budgetåret 1974/75 anvisade, till Produktionsbidrag för dagstidningar ett förslagsanslag av 67 000 000 kronor, till Samdistributionsrabatt för dagstidningar ett förslagsanslag av 24 000 000 kronor samt till Pressens lånefond ett investeringsanslag av 1 000 kronor. Beträffande det sistnämnda anslaget anförde departementschefen att möjlighet borde finnas för tidningarna att även under budgetåret 1974/75 erhålla lån ur pressens lånefond. Med hänvisning till den stora behållningen på anslaget förordade departementschefen att anslaget för nästa budgetår fördes upp med ett formellt belopp av 1 000 kronor.

I propositionen 1974:74 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 15 mars 1974, föreslagit en förstärkning av statens stöd till dagspressen genom att produktionsbidragen för s. k. andratidningar höjdes.

I propositionen hemställdes att riksdagen skulle

1. godkänna de av departementschefen förordade ändringarna i grunden för produktionsbidrag för dagstidningar,

2. till Produktionsbidrag för dagstidningar för budgetåret 1974/75 under sjunde huvudtiteln utöver i propositionen 1974:1 bilaga 9 s. 96 föreslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 30 000 000 kronor.

Enligt förslaget i propositionen skulle det till pappersförbrukningen knutna årliga produktionsbidraget ökas från 5 000 kronor till 7 500 kronor per ton. Maximibidragen skulle höjas från 8 miljoner kronor till 13,5 miljoner kronor för storstadstidning och från 2,5 miljoner kronor till 3 750 000 kronor för annan tidning. Lägsta utgående bidrag skulle räknas upp från 200 000 kronor till 300 000 kronor, vilket också utgjorde bidrag för tidning som utkom en gång i veckan. För tidningar som utkom minst sex dagar i veckan hade föreslagits att bidrag skulle utgå med lägst 600 000 kronor. Utgifterna för produktionsbidragen beräknades öka med 30 miljoner kronor till ca 97 miljoner kronor under nästa budgetår.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under den allmänna motionstiden väckta motionerna

1974:139 av herr Ahlmark (fp) vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om sådana preciseringar av reglerna för

statligt stöd till dagstidningar att produktionsbidrag för tidningar på annat språk än svenska kunde utgå fr. o. m. innevarande år,

1974:140 av herrar Ahlmark (fp) och Molin (fp) vari hemställda att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om tilläggsdirektiv till 1972 års pressutredning så att denna utredning också fick till uppgift att lägga fram förslag som begränsade den nuvarande diskrimineringen av vissa veckotidningar,

1974:355 av herrar Schött (m) och Björck i Nässjö (m) vari hemställda att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna att det i presstödkungörelsen borde anges att det förhållandet att dagstidning utkom på annat språk än svenska inte utgjorde hinder för produktionsbidrag,

1974:921 av herr Carlström (fp) vari hemställda att riksdagen beslutade överlämna motionen till den sittande pressutredningen för beaktande i samband med dess handläggning av hithörande frågor,

dels de med anledning av propositionen 1974:74 väckta motionerna

1974:1748 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställda att riksdagen skulle

1. hos Kungl. Maj:t begära förslag till årets riksdag om sådan ändring av presstödkungörelsen att större rättvisa uppnåddes i de fall där förstatidningen endast hade en obetydligt större total upplaga än andratidningen,
2. uttala att presstödkungörelsens paragraf 17 borde kunna tillämpas så att stöd kunde ges också åt tidning, som på grund av konkurrens från närliggande storstadstidningar var i samma svårigheter som andratidning,
3. avslå höjningen av det fasta belopp som utgick som bidrag för tidning vilken utkom en gång i veckan från 200 000 kronor till 300 000 kronor per år,

1974:1749 av herr Lidgard m. fl. (m) samt

1974:1750 av fru Sundberg m. fl. (m) vari hemställda att riksdagen skulle

1. uttala att produktionsbidrag och samdistributionsrabatt fr. o. m. kalenderåret 1974 borde utgå enligt de i motionen angivna grunderna,
2. till Produktionsbidrag för dagstidningar för budgetåret 1974/75 under sjunde huvudtiteln utöver i propositionen 1974:1 bil. 9 s. 96 föreslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 16 000 000 kronor,
3. till Samdistributionsrabatt för dagstidningar för budgetåret 1974/75 under sjunde huvudtiteln utöver i propositionen 1974:1 bil. 9. s. 97 föreslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 16 000 000 kronor.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. avslå motionerna

a) 1974:139

b) 1974:140

c) 1974:355

d) 1974:1748 såvitt gällde hemställan punkterna 1 och 2

e) 1974:1749,

2. förklara motionen 1974:921 besvarad med vad utskottet anfört,

3. a) med bifall till propositionen 1974:74 hemställan punkten 1 och med avslag på motionerna 1974:1748 hemställan punkten 3 och

Nr 72

Fredagen den

3 maj 1974

Presstöds

1974:1750 hemställa punkten 1 godkänna de i propositionen föreslagna ändringarna i grunderna för produktionsbidrag till dagstidningar,

b) med bifall till propositionerna 1974:1, såvitt nu var i fråga (bilaga 9 p. E 7), och 1974:74 hemställa punkten 2 och med avslag på motionen 1974:1750 hemställa punkten 2 till produktionsbidrag till dagstidningar för budgetåret 1974/75 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 97 000 000 kronor,

c) med bifall till propositionen 1974:1 såvitt nu var i fråga (bilaga 9 p. E 8) och med avslag på motionen 1974:1750 hemställa punkten 3 till Samdistributionsrabatt för dagstidningar för budgetåret 1974/75 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 24 000 000 kronor,

4. till Pressens lånefond för budgetåret 1974/75 under fonden för låncunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1. av herrar Werner i Malmö (m), Björck i Nässjö (m) och Molin (fp) vilka ansett att utskottets hemställa under 1 c bort utgå och att utskottet under 1 a bort hemställa,

att riksdagen skulle med bifall till motionerna 1974:139 och 1974:355 ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört om ändringar i presstödkungörelsen angående möjligheter för dagstidning som utkom på annat språk än svenska att erhålla produktionsbidrag,

2. av herrar Werner i Malmö (m) och Björck i Nässjö (m) vilka ansett att utskottet under 3 bort hemställa,
att riksdagen skulle

a) med anledning av motionerna 1974:1750, hemställa punkten 1, och 1974:1748, hemställa punkten 3, och med avslag på propositionen 1974:74 hemställa punkten 1 godkänna de i motionen 1974:1750 föreslagna ändringarna, i grunderna för produktionsbidrag till dagstidningar och samdistributionsrabatt med den ändring som föranleddes av yrkandet i motionen 1974:1748 hemställa punkten 3,

b) med bifall till propositionen 1974:1, såvitt nu var i fråga (bilaga 9 p. E 7), och motionen 1974:1750 hemställa punkten 2, samt med anledning av propositionen 1974:74 hemställa punkten 2, till produktionsbidrag till dagstidningar för budgetåret 1974/75 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 81 000 000 kronor,

c) med anledning av propositionen 1974:1, såvitt nu var i fråga (bilaga 9 p. E 8), och motionen 1974:1750 hemställa punkten 3, till samdistributionsrabatt för dagstidningar för budgetåret 1974/75 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 40 000 000 kronor,

3. av herr Molin (fp) vilken ansett att utskottet dels under 1 b bort hemställa,

att riksdagen skulle med bifall till motionen 1974:140 hos Kungl. Maj:t anhålla om tilläggsdirektiv till 1972 års pressutredning så att denna utredning fick till uppgift att lägga fram förslag som begränsade den

nuvarande diskrimineringen av vissa veckotidningar,

dels under 3 a bort hemställa,

att riksdagen skulle med bifall till motionen 1974:1748 hemställa punkten 3 och med anledning av propositionen 1974:74 hemställa punkten 1 och med avslag på motionen 1974:1750 hemställa punkten 1 godkänna de i propositionen föreslagna ändringarna i grunderna för produktionsbidrag till dagstidningar med den i motionen 1974:1748 hemställa punkten 3 föreslagna ändringen.

Nr 72

Fredagen den
3 maj 1974

Presstödet

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! I dessa propositioner föreslår regeringen väsentliga uppräknings av presstödet. Produktionsstödet uppräknas som bekant med 30 miljoner kronor. Tillsammans taget blir detta en höjning av presstödet med ca 58 procent. I det finns också samdistributionsrabatter och presslånemedel, och till det kommer även momsbefrielsen som ju är en väsentlig faktor.

Det skall väl inte förvåna om en och annan i det här landet tycker att statsmakterna visar en osedvanligt stor generositet mot tidningsvärlden, och detta i en tid då många väsentliga projekt pockar på skattebetalarnas pengar. Vi är emellertid överens om att det behövs ett statligt stöd till pressen. Det är motiverat. Jag finner inledningsvis två väsentliga skäl till det.

Man måste slå vakt om ett allsidigt utbud, eftersom tidningarna fortfarande är ett av våra främsta opinionsbildande organ. Det vill till att man har ett brett register så att det inte blir ensidighet i den opinionsbildningen. En fri opinionsbildning hör inte bara samman med en fri press utan också med en rikt differentierad press. Därom är vi helt överens. Det är över huvud taget inte bra med dålig ekonomi – inte heller för en tidning. Jag tänker då inte bara på chefredaktörens eventuella magsår utan också på tidningens standard. Med dålig ekonomi följer inte sällan frestelsen att slå in på en väg med mera lättsäljande men förvisso mindre meningsfullt gods, sensationsreportage och sådant. Det kan lätt bli en dålig tidning när ekonomin är dålig.

Vi erinrar oss kanske den massmediadebatt som försiggick i TV i början av veckan och där det rådde en ganska allmän mening om att tidningarna behöver skärpa sig i olika avseenden. I den debatten var det riksdagsmän som framförde synpunkten att det inte alltid är så väl beställt med referaten från riksdagen. Läkare och jurister framförde snarlika synpunkter. Rätt många kunde nog känna igen sig själva och instämma i vad docenten Knut Haeger i Malmö sade – ungefär så här: När jag läser min tidning tar jag som regel allt för gott ända tills jag kommer till ett stycke som jag själv förstår mig på. Då ser jag plötsligt hur många fel det finns.

Herr talman! Vi får hoppas att presstödet i någon mån inte bara slår vakt om tidningarnas fortbestånd utan också om sanningshalten.

Vi är alla överens om att presstödet hittills har varit ett provisorium. Det tillkom ju 1971 hux flux utan några utredningar. Först till våren 1975 föreligger pressutredningens betänkande.

Vi är också medvetna om att ett provisorium just i sin egenskap av

provisorium är behäftat med ofullkomligheter. Därför blir det också orättvisor i medelstildelningen till de olika tidningarna. Det finns ett särskilt yttrande till den del av pressutredningens förslag som gäller uppräknigen av produktionsbidraget med 30 miljoner kronor. Det yttrandet ger klart besked om att sådana orättvisor finns i det nuvarande systemet. Uppräkningen med 30 miljoner kronor ändrar inte stödets karaktär av provisorium. Såsom vi anför i reservationen 2 innebär denna uppräkning att de befintliga orättvisorna inte bara konserveras utan också accentueras. Uppräkningen bidrar till en snedvridning av konkurrensförhållandet. Ju större bidrag de bidragsberättigade tidningarna erhåller, desto svårare blir det för de övriga tidningarna att konkurrera. Nu säger man att det i nuvarande kärva kostnadsläge är mycket viktigt att bidragen räknas upp till de andratidningar som redan har det besvärligt på grund av att de är andratidningar. Men det kärva kostnadsläget drabbar även förstатidningar. Även de måste i framtiden tryckas på papper, vars pris har ökat med 20 procent. Jag föreställer mig att rätt många förstатidningar kommer att inrangeras i gruppen ”§ 17-fall”, som vi kallar den grupp förstатidningar som strängt taget har andratidningarnas bekymmer; där upplagan är obetydligt större än andratidningens upplaga. En sådan blygsam skillnad i upplagestorlek kompenserar ju ingalunda ett uteblivet bidrag.

I sammanhanget finns också motioner som talar om de s. k. ensamtidningarna, som har kommit utanför möjligheterna till bidrag. Dessa tidningar, typ Trelleborgs Allehanda, är visserligen ensamma på sin utgivningsort men får uppleva svår konkurrens från storstadstidningar.

Med hänsyn till dessa svårigheter har det från vårt håll lagts en motion, 1974:1750, i syfte att mildra orättvisorna. Vi delar på de 30 miljonerna så att 16 miljoner reserveras för samdistributionsrabatter och 14 miljoner för ett ökat produktionsbidrag.

Nu säger man från utskottets sida att det finns ingen anledning att öka samdistributionsrabatterna från 2 öre till 5, för man har redan lyckats få tidningarna att gå samman om distributionen. Men distributionen måste ju också ha blivit dyrare. Vi menar att förslaget om samdistributionsrabatter också representerar ett generellt bidrag. Det kommer ju alla tidningar till gagn. De tre regler som vi fastställde 1971 för presstödet blir på detta sätt uppmärksammade. Vi ville att presstödet skulle vara generellt. Det skulle inte innebära diskriminering av någon tidning för dess politiska färgs skull, och det skulle inte vara konkurrenssnedvridande. Här har vi alltså ett generellt tillskott i samdistributionsrabatterna som vi anser är väsentligt, och det kan bidra till att i någon mån mildra orättvisorna i det nuvarande systemet.

Produktionsbidragsökningen låter vi alltså stanna vid 14 miljoner kronor och prutar följaktligen på de olika maximibeloppen, såsom framgår av motionen 1750.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till reservationen 2.

Presstödsnämnden har också i år avslagit ansökan från tidningen Eesti Päavaleht, som fyra år i rad har ansökt om produktionsbidrag. Hur än presstödsnämndens och utskottets majoritet försöker argumentera kan man inte komma till någon annan uppfattning än att detta uteblivna bidrag beror på att tidningen utkommer på estniska språket — trots att

utskottet citerar sitt eget uttalande från i fjol och säger att principiellt är det ingenting som hindrar att en tidning som utkommer på annat språk också får presstödet. Man hänvisar till att pressutredningen kommer att behandla den här typen av tidningar, men detta har man väl inte full garanti för, eftersom det inte finns någonting nämnt därom i direktiven.

Nu säger utskottet om Eesti Päevaleht att den inte är en allmän nyhetstidning av andratidningens karaktär. Då måste man fråga sig: Vad är det i så fall för en tidning? Den har en upplaga på 2 600 exemplar. Det behövs bara 2 000 exemplar. Den utkommer två dagar i veckan, och det behövs bara att den utkommer en dag i veckan för att den skall vara bidragsberättigad. Den enda motivet måste vara att det är språket som är avgörande. Eller menar man att om det hade funnits en estnisk tidning som hade varit större och också utgivits på estniska språket så hade Eesti Päevaleht kunnat betraktas som en andratidning? Det är emellertid att märka att redan nu befinner sig Eesti Päevaleht i andratidningens situation. De balter som bor i Sverige och är svensktalande prenumererar också på svenska tidningar varför den estniska tidningen upplever ett mycket stort konkurrenstryck utifrån. Det är väl endast i undantagsfall som svenska medborgare med svenska som modersmål prenumererar på den estniska tidningen. Denna befinner sig alltså i ett alldeles särskilt konkurrensläge och är utsatt för ett tryck, som jag föreställer mig att få andra tidningar upplever.

Eesti Päevaleht uppfyller alltså de kriterier som gäller för bidrag åt andratidning. Att den inte får sådant bidrag är en diskriminering som måste vara språkligt betingad. Det är ett bedrövligt faktum. Med tanke på våra tidigare förhållanden till den baltiska folkgruppen, vilka inte för oss i alla stycken har varit hedrande, tycker jag verkligen att det vore på sin plats att vi nu lät denna estniska tidning och därmed även den estniska folkgruppen få sin rätt i detta fall. Det betyder inte en extra generositet utan det vore endast en akt av rättfärdighet.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall också till reservationen 1.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! När presstödet infördes sade alla att det skulle vara ett provisorium. Det säger man fortfarande flera är senare. Det säger man också i dag när vi än en gång skall bygga på detta provisorium med en ökning av bidragen med 50 procent.

Det är klart att ju större beloppen blir med det system vi har i dag, desto svårare blir det att ändra det systemet. Därför var det olyckligt att presstödet infördes utan någon som helst utredning som lade fast konstruktionen. Därför är det beklämmande att vi har kvar annonskatten, som gröper ur inkomsterna för många tidningar och gör dem svagare. Därför är det i och för sig inte särskilt tilltalande att man bara plussar på 50 procent på alla belopp den här gången.

Vi liberaler har visat på många vägar att genom generellt stöd allmänt förbättra pressens ekonomiska situation. Vi har också sagt att en skatt som direkt drabbar tidningar, som annonskatten gör, är förkastlig. Men vi har också betonat att svagare tidningar ofta måste ha ett särskilt stöd

för att överleva. Då skall det stödet ges i former som bygger på automatiskt verkande regler.

Folkpartiet har för sin del försökt sammanfatta en liberal pressyn i parti programmet:

”Fria tidningar är omistliga i en demokrati. — — — Ekonomiskt starka tidningar blir i regel mer självständiga — mot statsmakter, ägare, annonsörer och organisationer. — — — Liberalismen slår vakt om tryckfrihetsförordningen som en av grundlagarna därför att den ökar skyddet för det tryckta ordet när påfrestningarna är stora.” På de principerna försöker vi bygga våra konkreta förslag.

Nu sitter det alltså en pressutredning som enligt uppgift skall komma med förslag i april nästa år. Därför är det ganska poänglöst att här och nu lägga fram ett system som på punkt efter punkt bättre än dagens presstöd tillgodoser vissa grundläggande värderingar. Man får nöja sig med att mildra eller eliminera en del mycket påtagliga orättvisor och i övrigt bilda opinion för grundläggande reformer i samband med pressutredningens betänkande.

Jag tänker nu bara ta upp en typ av orättvisa. Det är den som gäller veckotidningar, dvs. bl. a. sådana veckotidningar som presstödskungörelsen konstigt nog betraktar som dagstidningar. På åtminstone fem sätt gör man skillnad mellan olika typer av veckotidningar här i landet.

1. Vissa veckotidningar behöver inte betala mervärdeskatt. Det måste andra veckotidningar göra.

2. Vissa veckotidningar måste betala 6 procent i annonsskatt på reklamintäkter över 3 miljoner kronor per år. De kommer i regel inte upp till det beloppet och behöver alltså inte betala annonsskatt. Andra veckotidningar måste betala 10 procent i annonsskatt. De har ofta reklamintäkter över 3 miljoner kronor per år och drabbas alltså av den här skatten.

3. Vissa veckotidningar har rätt till fördelaktiga lån ur pressens lånefond. Andra veckotidningar har inte rätt till sådant stöd.

4. Vissa veckotidningar får produktionsstöd på 200 000 kronor per år och skall nu enligt majoriteten få ett stöd på 300 000 kronor per år. Andra veckotidningar har inte den möjligheten.

5. Vissa veckotidningar får del av den statliga annonseringen i form av s. k. samhällsinformation. Andra veckotidningar får inte del av sådana annonser.

Det här är ytterligt godtyckliga regler som systematiskt diskriminerar vissa veckotidningar och systematiskt privilegierar andra veckotidningar. Framför allt är det ett stort antal veckotidningar som nu får 200 000 kronor per år och räknas som dagstidningar, vilka tillhör de allra mest gynnade. Dit hör centerns veckotidningar. Alla vet att de här 200 000 kronorna har utgått till den typen av veckotidningar för att centerpartiet 1971 skulle godta annonsskatten. Det var en kohandel, som inte var vacker men som nu har hållit i tre år.

I år skall den här kohandeln byggas ut. Utskottet och regeringen vill öka bidraget till de här tidningarna till 300 000 kronor utan att man på något enda sätt uttalar sig för att bestämmelser som diskriminerar andra veckotidningar upphävs eller minskas.

Det här är en väldigt stor subvention. Får jag ta ett konkret exempel: Gävle-Dalabygden. Gävle-Dalabygden är en centertidning som utkommer en gång per vecka. Dess upplaga är 2 200 exemplar, enligt uppgift från utskottets kansli. Det betyder att tidningen ges ut i sammanlagt ungefär 110 000 exemplar under ett år. Den skall nu få 300 000 kronor i subvention. Det innebär att för varje tryckt exemplar av Gävle-Dalabygden som säljs betalar staten ungefär 2 kronor 70 öre i bidrag. Lösnummerpriset är 75 öre. Statssubventionen är alltså tre fyra gånger större per tryckt exemplar än vad lösnummerpriset är.

Det är en svindlande subvention i jämförelse med allt annat tidningstöd här i landet. Den var mycket stor också hittills med 200 000 kronor i produktionsstöd. Men det är rent utmanande att bygga på det stödet samtidigt som man fortsätter att diskriminera andra veckotidningar. Jag vore tacksam att få veta av herr Boo, om han verkligen anser det rimligt att ge denna enormt höga subvention till exempelvis Gävle-Dalabygden (c) samtidigt som man fortsätter diskrimineringen av en rad andra veckotidningar.

Det här kan jämföras med situationen för en annan tidning med 2 600 exemplar i upplaga. Den kommer två gånger i veckan. Dess årsprenumeration för 1974 kostar 170 kronor. Den tidningens ekonomiska problem är utomordentligt stora. Den bygger sin utgivning i stor utsträckning på ideellt arbetande människor. Den får inget presstöd alls därför att den är skriven på estniska. Jag talar alltså om Eesti Päevaleht, Estniska Dagbladet, som förvägrats presstöd av presstödsnämndens majoritet och som konstitutionsutskottets majoritet – socialdemokrater och centerpartister – vägrar att hjälpa till presstöd med ändring av bestämmelserna eller med något klart uttalande.

Förra året fick vi höra att det *inte* var för språkets skull som Estniska Dagbladet förvägras produktionsstöd som dagstidning, trots att massor av andra tidningar som utkommer hälften så ofta, en gång i veckan, får ett rejält produktionsstöd. Men det har aldrig klarlagts varför i så fall Estniska Dagbladet inte får något stöd. Den är en andratidning i den mening som presstödskungörelsen har på den här punkten. Den har en andratidnings svårigheter. Men Gävle-Dalabygden, som är en medlems-tidning för centern, och en massa andra veckotidningar kallas dagstidningar och får stöd, medan Estniska Dagbladet, som kommer dubbelt så ofta, inte kallas dagstidning och inte får något stöd.

Liksom förra året kan jag omöjligt förstå hur centerpartisterna, som sett till att deras egna tidningar får så mycket pengar, har mage att fortsätta att hindra Estniska Dagbladet att få produktionsstöd. Det upplevs av balterna här i landet som en kulturell diskriminering. Det är en skriande orättvisa, som genast bör upphävas. Här behöver vi inte vänta på några utredningar. Vi kan ta beslutet nu i dag här i riksdagen. Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3.

I detta anförande instämde herrar Molin (fp) och Lindahl i Hamburg-sund (fp).

Herr SVENSSON i Eskilstuna (s):

Herr talman! Vi har här till behandling två förslag från finansministern. I statsverkspropositionen föreslogs i stort sett oförändrade principer för produktionsbidrag och samdistributionsrabatt, samtidigt som försöksverksamheten med pressens lånefond förlängdes. Denna fond blev alltså även nästkommande budgetår tillgänglig för pressen enligt tidigare principer.

Sedan har också under våren kommit en tilläggsproposition angående ökade produktionsbidrag till dagstidningar. Detta sammanhänger med att kostnadsutvecklingen för tidningar, speciellt på pappersområdet, är mycket alarmerande. Avsikten är alltså att bibehålla nuvarande pressstruktur medan pressutredningen fortsätter sitt arbete. Det produktionsbidrag som infördes 1971 och senare har ökats i olika omgångar har ju varit framgångsrikt i det avseendet att det har -- med ett beklagligt undantag -- hindrat en fortsatt tidningsdöd.

När finansministern uppmärksammades på dessa svårigheter som framför allt kostnadsökningarna för papperet innebar, gav han den sittande pressutredningen i uppdrag att sköta fördelningen av ytterligare 30 miljoner kronor i produktionsbidrag. De sammanlagda bidragen år 1973 för tidningar som kan tänkas få bidrag även år 1974 uppgick till 61,5 miljoner kronor. Redan i statsverkspropositionen förelåg en uppräknig av anslagen med 5,5 miljoner kronor. Den ram som utredningen skulle hålla sig inom var 97 miljoner kronor - 67 miljoner kronor enligt statsverkspropositionen och ytterligare 30 miljoner kronor enligt tilläggsdirektiven. Det innebär en ökning med 58 procent.

Pressutredningen har starkt betonat att man här har tjänstgjort som ett beställningskrädderi åt finansministern. Det förslag som presenterats -- och som senare har accepterats av statsrådet -- bygger på de existerande reglerna och presstödsnämndens beslut i vad gäller tolkningen av dem. Med den enkla metoden för fördelningen av pengarna har -- det vill jag betona som en viktig sak -- utredningen undgått att binda ris åt egen rygg inför det avslutande arbete som man står inför och som går ut på att göra en långsiktig bedömning och utvärdering av stödsystemet.

Motiveringen till att man valt den här metoden med en automatisk uppräknig vid fördelningen av den utökade ramen för produktionsbidragen är att det för närvarande saknas underlag för en genomgripande översyn av det nuvarande systemet. Pressutredningen säger följande: "Det nu framlagda förslaget kan således ej ses som en indikation på vad utredningens slutliga förslag kommer att innehålla." Det är alltså viktigt att betona dess provisoriska karaktär.

De avsteg som har gjorts från en renodlad automatik i uppräknigen har byggt på vissa delrapporter från de -- det vågar jag säga -- mycket ambitiöst upplagda undersökningarna och utlåtandena från utredningens ekonomiska experter. Det är i två fall som man har räknat upp bidraget med mer än 50 procent. Utredningen -- och även finansministern -- anser det motiverat med en mer än proportionell uppräknig av taken för storstädernas andratidningar, och all för utredningen tillgänglig information talar för behovet av sådan uppräknig.

Mot denna bakgrund tycker jag att det måste anses anmärkningsvärt

att moderaterna i sin motion och även i sin reservation, liksom herr Werner i Malmö i sitt anförande här, förklarar sig inte vilja acceptera höjningen till 13,5 miljoner kronor som tak för storstädernas andratidningar utan vill begränsa det maximala bidraget till denna grupp till 11 miljoner kronor. De storstadstidningar som i dag erhåller maximalt bidrag skulle, om något tak inte fanns, ha ett bidrag som är cirka tre gånger så stort som det maximala bidraget för storstadstidningar. Detta skulle bli följden om man lät dem få 7 500 kronor per ton utan inskränkningar.

Det bör tilläggas att tidningar som Svenska Dagbladet och Arbetet har en central roll i samhällsdebatten genom både reportage och kommentarer. De lägger ner ett mycket förtjänstfullt arbete på rapportering från utrikes och inrikes händelser. Jag är förvånad över att moderaterna här gör en markering som enligt min mening innebär inte full uppskattning av den insatsen.

Att det lägsta bidraget till sexdagarstidningar med en relativt liten upplaga årsvis sätts till 600 000 kronor är också väl motiverat, och här finns heller ingen reservation i utskottets betänkande.

Jag övergår så till 17 § i presstödskungörelsen. Där föreslog ju pressutredningen ingen ändring i enlighet med det principiella resonemang som man förde. Jag vågar säga att inom pressutredningen har nog funnits känslan att 17 § inte ens kommer att överleva den granskning som skall ske när man har fått fram ytterligare material, och då vill man inte gärna lappa på det här just nu. Men även därvidlag gäller alltså att utredningen vill avvakta resultatet av de pågående undersökningarna.

Jag vill också säga att presstödsutredningen ändå i skrivningen pekar fram mot vissa beslut i presstödsnämnden. Man pekar på att i Falun och Gävle har redan bidrag utgått även till förstatidningarna i en viss relation, och man utgår från att den relationen skall bibehållas. Det blir beroende av presstödsnämndens beslut, men man ser detta som naturligt, och i skrivningen indikeras att också ytterligare sådana fall kan uppkomma. Man vill inte uppträda med pekpinne i förhållande till presstödsnämnden, men man finner det naturligt att möjligheterna utnyttjas i enlighet med 17 §.

I utskottet har man också tagit upp de s. k. ensamtidningarnas problem. Här finns vissa svårigheter. Det är känt att en del sådana tidningar har ekonomiska bekymmer trots att de inte är andratidningar i presstödskungörelsens nuvarande bemärkelse. Man har då tittat litet på möjligheterna att tillgodose dem med generella metoder. Häromåret kom det också ett uppslag i en motion av herr Carlshamre och herr Winberg. Den motionen visade dock, att om vi ändrade systemet och införde generella regler skulle ett mycket stort antal tidningar få bidrag, och det skulle bli en ytterligare kostnad på 25 miljoner kronor. Med generella regler finns det alltså där ingen lösning.

I sitt betänkande erinrar emellertid utskottet om möjligheten för presstödsnämnden att bevilja bidrag även till dagstidning som inte är andratidning, om det med hänsyn till förhållandena inom tidningens hela spridningsområde är uppenbart att den har samma svårigheter som en andratidning. Utskottet erinrar också om att departementschefen vid beräkningen av anslagsbehovet för nästa budgetår har räknat med en viss

marginal för de ytterligare tidningar som under år 1974 eventuellt kan anses berättigade till bidrag. Där finns det alltså en möjlighet att via 17 § i viss utsträckning fullfölja ansträngningarna att hålla tidningar vid liv på annat sätt än med dessa generella metoder.

Som framgår av propositionen och av utskottets betänkande görs det också en undersökning av det existerande presstödet effekter på dagspressen i dess helhet. Ett urval tidningsföretag studeras ingående, och undersökningen bör inte endast kunna ge underlag för en utvärdering av presstödet utan också för en prognos rörande olika typer av pressföretag. Den expert som har hand om denna undersökning har gjort en kommentar till förslaget struktureffekter, och den kommentaren vill jag här gärna läsa upp med anledning av den kritik som har riktats mot förslaget och där man sagt att det skulle öka orättvisorna. Experten säger följande och bygger då på ingående undersökningar av läget inom dagspressen:

”Sammanfattningsvis kan sägas om förslaget och den fördelning av produktionsbidraget som det leder till att denna del av det statliga presstödet därmed inte får andra verkningar än den enligt studiet av presstödet effekter hittills har haft, eftersom andratidningarna inte har samma möjligheter att absorbera den senaste tidens kostnadshöjningar som förstaidningarna har. Bidragssystemets huvudsyfte -- att vidmakthålla nuvarande pressstruktur -- bedöms inte bli ändrad genom det framlagda förslaget.”

Det är en kompensation för kostnadsökningar som alltså har ett värde av ungefär samma slag som det tidigare systemet hade.

Ända sedan konstitutionsutskottet första gången 1971 beslöt att tillstyrka införande av produktionsbidrag till andratidningarna har utskottet betonat dess provisoriska karaktär. Man kom alltså då fram till en parlamentarisk utredning under medverkan av experter. Under sådana förutsättningar har det varit lätt för konstitutionsutskottet att acceptera pressutredningens strävan att vid detta tillfälle göra så få ändringar som möjligt i provisoriet. Jag tolkade också herr Ahlmarks anförande så att han där hade samma uppfattning. Med nuvarande tidsplan har det också varit irrationellt att lappa på det gamla systemet.

Om man då ser på de reservationer som avgivits till utskottets betänkande finner man att reservationen 1 bygger på ett missförstånd. I den reservationens att-sats föreslås att riksdagen ”ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført om ändringar i presstödskungörelsen ang. möjligheter för dagstidning som utkommer på annat språk än svenska att erhålla produktionsbidrag.”

Jag vill då påpeka att redan 1973 års riksdag anslöt sig till uppfattningen att produktionsbidrag i princip kan utgå även till tidning som utkommer på annat språk än svenska. Kravet i denna att-sats har alltså tillgodosetts redan i konstitutionsutskottets betänkande föregående år.

Bidrag har emellertid inte bedömts kunna utgå inom ramen för presstödskungörelsen därför att tidningen i fråga inte är att betrakta som bidragsberättigad andratidning i presstödskungörelsens mening. Det är viktigt att påpeka att det när det gäller Eesti Päevaleht inte rör sig om

någon diskriminering av en icke-svenskspråkig tidning. Problemet får uppmärksammas i samband med pressutredningens övervägande beträffande en rad andra tidningars och tidskrifters problem. Det är många svenska tidningar som befinner sig i samma predikament som Eesti Päevaleht, nämligen att det nuvarande stödsystemet såsom det är upplagt inte har givit möjligheter till stöd. Däremot kommer detta att övervägas i pressutredningen, som efter en skrivelse till utredningen har beslutat att ta upp fallet senare. Enligt vad konstitutionsutskottet erfarit uppmärksammas denna fråga också i invandrarutredningen. Därför tror jag att man lika snabbt kommer till ett beslut till förmån för denna tidning genom att följa förslaget från konstitutionsutskottets majoritet som genom att skriva till Kungl. Maj:t och begära en ändring av kungörelsen på sådant sätt att den ansluter sig till vad som redan i dag är tillämpligt. I reservationen talas nämligen om möjligheter för dagstidning som utkommer på annat språk än svenska att erhålla produktionsbidrag. Sådana möjligheter existerar redan i dag.

Utredningen har i sitt långsiktiga arbete behandlat också de frågor som rör veckotidningarna. Jag måste säga att jag i sak ställer mig mycket positiv till vad herr Ahlmark säger när det gäller tidskrifter. Det är väsentligt att pressutredningen tar upp dessa frågor. Den har också enligt sina direktiv rätt att göra det. Jag vill erinra om att pressutredningen redan tagit ett initiativ: man har haft en överläggning med företrädare för facklig och ideell press samt Vectu, och som ett resultat av detta har man nu sänt en skrivelse till organisationerna för att få fram uppgifter om läget för tidskrifterna. Jag vet att många tidskrifter i dag har ett mycket svårt läge. Därför finns det all anledning att ta seriöst på frågan om ett utbyggt tidskriftsstöd, att över huvud taget pröva tidskrifternas situation. Men jag vill inte gärna koppla den frågan till frågan om veckotidningar som sådana. Man måste tillämpa ett betydligt vidare tidskriftsbegrepp. Man kommer också där att få ta ställning till en rad gränsdragningar. Vi har i dag en mycket vildvuxen flora av tidskrifter. Den kontakt som utredningen tagit har gällt företrädare för tidskrifter på ideell grund. Jag anser att där finns mycket att göra när det gäller stöd.

Reservationen 3 innehåller vidare ett konkret yrkande om nuvarande produktionsbidrag. Man vill bibehålla anslaget till veckotidningar av dagspresskaraktär oförändrat vid 200 000 kr. Utskottet anser att en höjning är motiverad, eftersom produktionsbidraget varit oförändrat sedan det infördes 1971. Det kan vara motiverat med en uppräkning på 100 000 kr med hänsyn till kostnadsutvecklingen sedan dess. Man skall komma ihåg att det här rör sig om tidningar som förut ofta har utkommit flera dagar i veckan men på grund av den utveckling som vi har haft har fått retirera till utgivning en dag i veckan. De fyller såsom veckotidningar en viktig funktion när det gäller den politiska opinionsbildningen, och jag vill gärna stödja den föreslagna uppräkningen från 200 000 kronor till 300 000 kronor. Utskottets majoritet står också bakom denna höjning.

De frågor som tas upp i den stora reservationen 2 av moderaterna tycker jag inbjuder till en diskussion av hela presspolitiken i det svenska samhället. Jag skulle starkt vilja understryka att det statliga presstödet i dag är av både generell och selektiv karaktär. De åtgärder, herr Werner,

som i dag har formen av generellt stöd är mycket omfattande. Det gäller samdistributionsrabatten, befrielsen från mervärdeskatt och reduceringen av reklamskatten. Det gäller också postverkets underskott för dagstidningsdistributionen, som får formen av ett generellt stöd till pressen. Moderaterna har alltså förbisett att det redan i dagens presspolitik finns ett betydande inslag av ett generellt stöd. Från den utgångspunkten innebär motionärernas förslag en mycket markant överföring av statliga bidrag från andratidningarna till förstetidningarna.

Herr Werner talade om att det var stora belopp som i dag gick till pressen. Ja, men då bör man väl fördela dem på ett vettigt sätt. Förslaget om att ta 16 miljoner kronor av de 30 miljonerna till höjning av samdistributionsrabatten får mycket egendomliga konsekvenser. I Stockholm skulle Dagens Nyheter få 2 311 000 kronor mer, medan Svenska Dagbladet, Dagen och Ny Dag förlorar 2 062 000 kronor på detta förslag från moderaterna. Det kan ändå inte vara en rimlig uppläggning. I herr Werners egen hemstad får den stora och rika tidningen Sydsvenska Dagbladet 721 000 kronor mer, medan Arbetet och Skånska Dagbladet förlorar 2 492 000 kronor. Om man ser på annonsintäkterna - jag har en uppgift från något år sedan - har Sydsvenska Dagbladet ca 50 miljoner kronor i annonsintäkter mot ca 25 miljoner kronor för Arbetet. Då går moderaterna in och ger mer till den rika tidningen. Det tycker jag är slöseri med skattebetalarnas pengar - i all synnerhet som samdistributionsrabatten redan i dag har fått den effekt man eftersträvat, nämligen en kostnadsutjämning och prisutjämning inom distributionen. Man har också fått praktiskt taget alla företag att ansluta sig till denna samdistribution. Då skall man väl inte öka kostnaden för denna stimulansåtgärd genom att ta medel från produktionsbidraget. Jag tycker också att det var ganska anmärkningsvärt att moderaterna vill beröva viktiga tidningar, såsom Svenska Dagbladet och Arbetet, bidrag. Jag tycker själv att det skulle vara en enorm skada om vi i Stockholm bara skulle ha en enda tidning. Här gör verkligen produktionsbidraget stor nytta, och det har betygats från exempelvis Svenska Dagbladets sida.

Slutligen skulle jag alltså här vilja yrka avslag även på denna konstiga moderatmotion, som jag tycker är mycket dåligt underbyggd, och understryka att den presspolitik som vi bör inrikta oss på i framtiden, sedan vi har fått ett tillräckligt underlag för att fatta beslut, bör mindre ta hänsyn till sändarna och deras krav på frihet och konkurrens och mera ta hänsyn till mottagarna och konsumenterna och deras möjligheter till ett mångsidigt urval inom ramen för en differentierad press.

Jag vill med detta yrka bifall till konstitutionsutskottets betänkande i samtliga delar.

Herr WERNER i Malmö (m) kort genmäle:

Herr talman! Det var inte alls förvånande att herr Svensson i Eskilstuna tog itu med den här moderatmotionen - han kan ju inte se något gott i densamma.

Jag försökte säga att den hade tillkommit för att i någon mån korrigerade de orättvisor som vidlåder det nuvarande systemet. Han talade om hur vi berövar stora och väsentliga tidningar bidrag - och detta är

naturligtvis beklagligt – men han glömde att vi begävar inte bara Sydsvenska Dagbladet utan också andra tidningar, som verkligen kommit i kläm i dag, med bidragsmöjligheter då vi för över de 16 miljonerna till ett mera generellt stödsystem. Jag vet mycket väl att samdistributionsrabatterna redan har fått en god effekt, men vi menar att om vi ökar på från 2 öre till 5 öre, så ger vi på det sättet alla tidningar ytterligare en chans.

När det gäller de tidningar som vi har talat om – förstatidningar med andratidningens svårigheter – får ju den gruppen tidningar med vårt system bidragsmöjligheter som de inte har i dag. Vi känner till de små belopp som är reserverade för tidningar som befinner sig bland de s. k. § 17-fallen, och vi vet att dessa är mycket restriktivt behandlade, men här kan de få bidrag. Jag tycker därför att om vårt förslag inte är fullkomligt, så är det i alla fall bättre än propositionens eftersom det ger större rättvisa och trappar ner orättvisorna – i varje fall i någon mån – tills vi, som jag hoppas, får ett bättre system på våren 1975.

Det var visserligen intressant att höra herr Svenssons utläggning om Estniska Dagbladet, men där sades egentligen ingenting mer än att den tidningen inte var att betrakta som andratidning i presstödkungörelsens mening. Det vore därför intressant att få höra om herr Svensson kunde ge någon som helst antydning om vad han själv tycker om behandlingen av Estniska Dagbladet? Föreligger inte de kriterier som gäller för stöd just vad beträffar Estniska Dagbladet? Jag tycker nog att herr Svensson måste säga något om den saken – annars befastes ju tron på att det råder språklig diskriminering. Det hjälper inte att åberopa vad konstitutionsutskottet anförde 1973, eftersom det inte har fått någon genomslagskraft. Och varför har det inte fått det? Det måste ju ha någon orsak.

Sedan, herr talman, vill jag passa på tillfället att yrka bifall till det förslag som gäller fasta bidrag med 200 000 kronor för endagstidningar av dagspresskaraktär. Jag tror att jag förbisåg att göra detta tidigare.

Herr AIFLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! På en punkt skulle jag vilja fortsätta resonemanget med herr Svensson i Fiskilstuna. Det gäller Estniska Dagbladet, där jag fortfarande inte förstår hans argumentering. Det är en tidning som utges i Stockholm och trycks i Fiskilstuna. Den har en upplaga på ungefär 2 600 exemplar. Den kommer ut två gånger i veckan och har åtta–tolv sidor per nummer. Den har en utomordentligt ansträngd ekonomi och bygger i stor utsträckning på frivillig arbetskraft.

Den är en "allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär" i den mening som presstödkungörelsen använder orden och presstödsnämnden i andra sammanhang har tolkat dem. Om man med hjälp av tolk läser den här tidningen, försöker gå igenom den nummer för nummer, kommer man fram till att den mycket mer är av nyhetskaraktär än en hel rad av de veckotidningar som ges ut bl. a. av centern. Den är en andratidning på sin ort i presstödkungörelsens mening, därför att den har en mindre upplaga än en annan tidning. Då har, sade 1973 regeringsrådet Lundell som är ordförande i presstödsnämnden, majoriteten av nämnden anförut synpunkten "att begreppet 'allmän nyhetstidning' förutsätter att alla

svenskar kan ta del av innehållet i tidningen, dvs. den kommer ut på svenska språket". Tidningar som inte kommer ut på svenska språket skulle alltså inte kunna få dessa pengar.

Nu säger Olle Svensson att det inte alls är så – också tidningar som kommer ut på annat språk än svenska kan få produktionsstöd. Men varför i så fall inte ge det till Estniska Dagbladet? Varför inte visa att man menar allvar? Jo, säger då Olle Svensson, det är ingen andratidning i presstödkungörelsens mening. Vilken paragraf i presstödkungörelsen hänvisar Olle Svensson till då? I 13 §, som väl är den relevanta paragrafen, står att produktionsstöd skall kunna ges till "dagstidning, allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär som normalt utkommer med minst ett nummer varje vecka och vars upplaga till övervägande del är abonnerad". Andratidning är "dagstidning som på sin utgivningsort har mindre upplaga än annan tidning". Det stämmer precis på Estniska Dagbladet – om man inte menar att Estniska Dagbladet saknar konkurrens därför att det inte finns någon större tidning *utgiven på estniska*. Men då är det just språket som gör att Estniska Dagbladet inte får några pengar.

Herr Svensson säger till slut att vi tittar på det här fallet i två utredningar, pressutredningen och invandrarutredningen. När man skulle ge 200 000 kronor till 30–40 veckotidningar behövde man ingen utredning och när man ökar till 300 000 kronor nu har man inte behövt någon särskild utredning. Däremot skall man vänta år efter år innan man ger stöd till Estniska Dagbladet. Detta anser balterna vara en kulturell diskriminering, herr Svensson. Vi liberaler håller med om det.

Herr SVENSSON i Eskilstuna (s) kort genmäle:

Herr talman! Den här debatten om Eesti Päevaleht förde vi också förra året. Jag vidhåller vad jag då sade.

Det är mycket oklokt att i detta sammanhang ta upp en diskussion om en kulturell diskriminering, en diskriminering av en viss folkgrupp. Det är inte på grund av att tidningen utkommer på ett annat språk som den inte får bidrag, utan det är av det skälet att en Kungl. Maj:t underställd presstödsnämnd tolkar gällande bestämmelser så att bidrag inte skall utgå. Om man kallar det diskriminering, ja, då finns det en rad svenska tidningar som också har blivit diskriminerade.

Bidrag skall inte utgå enligt herr Ahlmarks personliga tyckande, de skall utgå enligt nämndens tolkning av reglerna. Därför säger vi: Den här frågan måste lösas i annat sammanhang. Det pågår utredningar inom både pressutredningen och invandrarutredningen för att lösa problemet. Det är angeläget att stödja tidningen, men det är inte möjligt att stödja den enligt presstödkungörelsen.

Ni säger i ert förslag att presstödkungörelsen bör ändras. Den tolkning av presstödkungörelsen som regeringsrådet Lundell gjorde inför konstitutionsutskottet förra året gäller även i år. Hans uppfattning var att Eesti Päevaleht kunde betecknas som en allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär men att tidningen inte är en sådan andratidning som kan stödjas enligt presstödkungörelsen.

Om vi, herr Werner, ser på det generella stödet och det selektiva stödet

i nuläget och som exempel tar Borås med den helt dominerande moderata Borås Tidning, får denna i generell stöd 1 975 000 kronor enligt nuvarande bestämmelser medan Västgötademokraten får 556 000 kronor plus ett statligt produktionsbidrag på 1 359 000 kronor. Detta innebär att bidraget till Borås Tidning är större än bidraget till Västgötademokraten. Det tycker jag är ganska tveksamt i nuläget. Herr Werner vill försämla relationerna ytterligare.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är ingen kulturell diskriminering, säger Olle Svensson. Presstödsnämnden har tolkat reglerna på det här viset, säger han, och då kan det ju inte vara fråga om någon diskriminering. Det är klart att det kan! Man kan naturligtvis *tolka* reglerna så att det i praktiken kommer att verka som en diskriminering av estniska språket. Man kan också *skriva* regler så att dessa i praktiken verkar som en diskriminering av estniska språket.

Då upprepar Olle Svensson att det inte är språket som diskrimineras. Vi har visserligen fått höra av presstödsnämndens ordförande att majoriteten i nämnden har åberopat som ett skäl för avslag att tidningen trycks på estniska språket. Menar herr Svensson att så inte längre är fallet?

Men vad åberopar man då? Jag har presstödkungörelsen här. I kungörelsen 13 § definieras *dagstidning* på följande sätt: "allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär, som normalt utkommer med minst ett nummer varje vecka och vars upplaga i huvudsak är abonnerad". Stämmer inte detta på Estniska Dagbladet? Ja eller nej, Olle Svensson!

Om *andratidning* står det: "dagstidning som på sin utgivningsort har mindre upplaga än annan tidning". Stämmer inte detta på Estniska Dagbladet? Ja eller nej!

Om det stämmer på Estniska Dagbladet – vilket det enligt min mening uppenbarligen gör – så skall den tidningen ha samma stöd som andra tidningar som i regel bara utkommer en gång i veckan. Om tidningen inte får det stödet, måste det bero på att den är skriven på estniska. Då är det en kulturell diskriminering.

Herr WERNER i Malmö (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag efterlyser också en beslutsmotivering vad det gäller avslaget på ansökan från Estniska Dagbladet. Vi kräver numera, som herr Svensson i Eskilstuna vet, att till och med kungen i vissa lägen skall motivera sina beslut, och då skulle kanske också herr Svensson kunna göra det, eftersom herr Svensson sitter med i presstödsnämnden. Det vore värdefullt med en synpunkt som kastar ljus över detta, så att vi kan slippa debatten om den språkliga diskrimineringen.

Vad gäller frågan om det generella stödet som vi driver i den moderata motionen så fortsätter herr Svensson att leta fram fall som passar in i hans debatt. Han tog nu som exempel Borås Tidning som är så dominant. Men det finns ju en rad andra förstetidningar ute i landet som bara har ett blygsamt försprång, som befinner sig i ett mycket beträngt läge – många gånger lika beträngt som andratidningens – men som inte kan få

bidrag eftersom restriktiviteten när det gäller de fall som behandlas enligt 17 § är mycket stor.

Vi anser att det generella stöd som är inbyggt i vårt yrkande skulle vara till hjälp för många tidningar som behöver stöd.

Herr SVENSSON i Eskilstuna (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte plockat fram några särskilt utvalda exempel för att ge en skev bild av hur det moderata förslaget skulle verka. Men eftersom herr Werner i Malmö anfört detta vill jag säga att varje höjning av samdistributionsrabatten huvudsakligen går till de största förstaidningarna i landet. 37,5 procent, dvs. över en tredjedel av varje höjning av samdistributionsrabatten, går till de tio största förstaidningarna i landet. Därmed har jag väl ändå klargjort karaktären av denna motion.

Sedan vill jag säga, herr Werner, att jag inte tillhör presstödsnämnden, och jag har ingen anledning att här i riksdagen falla nämnden i ämbetet. Jag vill bara konstatera att riksdagen uttalat – och presstödsnämnden har att följa detta – att presstödkungörelsen inte kan tolkas på så sätt att det saknas möjlighet för dagstidning som utkommer på annat språk än svenska att erhålla produktionsbidrag. Andra skäl måste alltså ha bestämt presstödsnämndens inställning i den här frågan. Därför tycker jag att stödet till denna tidning, liksom till många angelägna tidningar som är svenskspråkiga, bör klaras på annat sätt. Därom pågår i dag överväganden i både invandrarutredningen och pressutredningen. Eesti Päevaliht förtjänar en positiv behandling, men det kan inte ske just i den här formen.

Det är mitt svar till både herr Ahlmark och herr Werner i Malmö.

Herr BOO (c):

Herr talman! I en demokrati finns många omistliga värden. Grunden är en fri debatt där alla kan ha en mening och också har rätt att hävda den. Det är ur den debatten som samhället skall formars av de många och med de manges medverkan.

Men det räcker inte med att bara ansluta sig till dessa grundprinciper. Man måste också se till att de kan förverkligas i praktiken. Härför behövs även ekonomiska resurser och garantier. Från centern har vi när det gäller att garantera de materiella resurserna för en mångsidig och obunden debatt alltid konsekvent hävdats att det bör vara allas vår gemensamma uppgift att ansvara för detta och att samhället således måste gå in och vara den garanten. Detta har vi givit uttryck för vid införandet av partistödet liksom också beträffande presstödet. Ett vitalt krav är dock att stödet skall lämnas utan bundenhet och självfallet utan användningsredovisning. "Trygghet med frihet" måste vara mottot.

I dag föreligger till avgörande ett förslag om förstärkt presstödet. Det finns anledning att i sammanhanget starkt understryka det stora värde som presstödet hittills har haft. Under 1950- och 1960-talen upplevde vi en tidningsdöd här i landet som var skrämmande. Det var inte nog med att presstämmorna glesnade. Pressen tenderade också att bli synnerligen "ojämn" för de olika samhällsaskådningarna. Detta är en ytterst olycklig utveckling i ett samhälle där vi vill ha fri opinionsbildning och debatt.

Det måste vara en kungstanke vid utformningen av reglerna för presstödet att se till att man kan få en differentierad presskör också i framtiden. Det är härom diskussionen i dag delvis står.

Enligt vår mening går det inte att nå denna målsättning enbart genom generellt stöd. Det måste tvärtom vara betydande inslag av selektivt stöd – riktat dit där det bäst behövs. Annars blir det kanske bara så att man ger mer till dem som redan har mycket och får en ytterligare koncentration och uttunning av de många presstämmorna. De nuvarande reglerna har också denna sammansatta konstruktion. Stödet bör också framöver ha denna inriktning.

Huvudprincipen nu är att stötta upp andratidningar i olika områden. Men klart är att det inte räcker enbart med denna nakna målsättning. Förhållandena skiftar och även förstатidningar i jämna lägen och ensamtidningar med konkurrens från storstadstidningar och andra orters tidningar kan ha uppenbara svårigheter. Det är därför viktigt att presstödsnämnden har möjlighet att gå in även i de här berörda fallen.

Riksdagen har ju också – som framgått tidigare av debatten här – 1972 uttalat sig för en utredning med förtur i avseende på de bidragsregler som gäller enligt 17 § presstödkungörelsen. Av olika anledningar, som också redovisats, har utredningen inte ännu kunnat framlägga något förslag. Vi delar departementschefens uppfattning att en ytterligare förstärkning av presstödet nu är mycket angelägen och att denna förstärkning även i fortsättningen får betraktas som ett provisorium i avvaktan på det förslag som förbereds av 1972 års pressutredning. Jag finner det dock angeläget understryka att presstödsnämnden alltfort skall kunna gå in och stödja tidning som inte är andratidning men har samma svårigheter som en sådan tidning.

Beträffande ensamtidningarna framhåller utskottet: ”Vad först gäller s. k. ensamtidningar, vilka är utsatta för svår konkurrens från tidningar som ges ut på andra orter, bör framhållas att dessa tidningars svårigheter inte enbart skapas av konkurrens från storstadspressen. Även konkurrensen från de större landsortstidningarna med vidsträckt spridningsområdet skapar svårigheter för vissa av dessa lokala ensamtidningar. Deras ekonomi torde också, som framhålls i motionen 1974:921, i många fall påverkas av förekomsten av s. k. annonsblad vilka kostnadsfritt distribueras till hushållen. Utskottet vill framhålla angelägenheten av att sådana lokala ensamtidningar som här avses får möjligheter att fortleva. Det ankommer på presstödsnämnden att i avvaktan på pressutredningens förslag pröva aktuella fall enligt de grunder som anges i presstödkungörelsen § 17.”

Jag tycker att det är angeläget att den möjlighet nyttjas som nu finns enligt 17 § presstödkungörelsen.

I motioner från moderata samlingspartiet och folkpartiet till propositionen 1974:74 har man redovisat en mycket negativ uppfattning om uppräknig av stödet till endagstidningar. Detta finner jag något anmärkningsvärt och övertaskande. Ett flertal av dessa tidningar är, vilket också framhållits här, centerinriktade. Många av dessa tidningar har varit flerdagartidningar. När tidningsdöden, som jag nyss nämnt, drog fram över landet på 1950-talet hade de tidningarna över huvud taget ingen

chans att leva vidare som flerdagartidningar i det kalla ekonomiska klimat som då rådde. Centern hade heller inga möjligheter att stötta upp pressen under den perioden. Enda chansen var då att lägga om dessa tidningar till endagstidningar, och det är i den formen de nu verkar. Det finns således ett historiskt samband som man inte kan bortse från i detta sammanhang.

Herr Ahlmark har i dag på ett mycket aggressivt sätt angripit just den del av stödet som utgår till centertidningar. Det är en anmärkningsvärd uppfattning som herr Ahlmark här redovisar. Skall det vara liberal anda att missunna ett ökat stöd till den politiska åsiktsriktning här i landet som för närvarande bara har 3,1 procent av landets sammanlagda press? Herr Ahlmark borde fundera över det förhållandet och ta in det i hela perspektivet. Då först får man, tycker jag, en verklig belysning av problemet hur man skall kunna vidmakthålla en differentierad presskör i detta land.

Herr Ahlmarks begreppsbestämning i fråga om veckotidningar och endagstidningar är också anmärkningsvärd. Han vill dra alla tidningar som kommer ut en gång i veckan över en kam, trots att de har så väsentligt olika struktur. Jag vill ställa frågan direkt till herr Ahlmark: Finner herr Ahlmark ingen skillnad mellan centerns endagstidningar och en stor del av den kolorerade veckopressen — jag kan nämna Lektor som ett exempel? Här är det väl ändå viktigt att ta med i bilden vad herr Werner i Malmö ändå som jag tyckte på ett riktigt sätt redovisade, nämligen att man också bör beakta vad det är som kommer ut i pressen med stöd av allmänna medel. Jag tror det är nödvändigt att herr Ahlmark funderar ytterligare någon gång, innan han gör så bestämda påståenden som han har gjort i dag från talarstolen.

Jag vill understryka att centerns m. fl. endagstidningar har en oerhörd betydelse för nyhetsförmedlingen och för åsiktsbildningen här i landet. Jag skulle gärna vilja uppmana herr Ahlmark att litet oftare än som nu tydligen är fallet läsa t. ex. Gävle-Dalabygden. Det är nog nödvändigt för att herr Ahlmark skall kunna sätta in det här principiella resonemanget i dess rätta sammanhang.

Herr talman! Jag vill också understryka att den uppräkningslista som skedde 1972 av presstödet till övriga tidningar icke kom dessa endagstidningar till godo. De har inte fått någon förstärkning sedan presstödet infördes. Den uppräkningslista som nu föreslås i propositionen och som majoriteten i utskottet ställt sig bakom måste därför anses mycket befogad.

Med dessa synpunkter och med förhoppning om att föreliggande förslag skall verka så att vi får en förbättrad förutsättning för en allsidig och seriös pressdebatt framöver yrkar jag, herr talman, bifall till vad utskottet hemställt i alla delar av betänkandet.

I detta anförande instämde herrar Fågelsbo, Persson i Heden, Carlsson i Vikmanshyttan och Olsson i Järvsö (samtliga c).

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Boo uppmanade mig att läsa Gävle-Dalabygden

oftare. Jag har läst den rätt flitigt den senaste tiden. I det nummer som kom ut förra veckan står det på första sidan:

”Centerstämman: Gunnar Björk ordförande, fyra lämnade styrelsen.”

”Karin Söder: Håll isär politiken och fackliga arbetet.”

”CKF-distriktet har fått information om Sjuk-71.”

”Centerungdom i X-länet planerade för framtiden.”

Det är alltså en klar medlemstidning för centern. Det är givet att den skall ha bidrag. Men då skall man inte diskriminera andra tidningar som i mycket högre grad är allmänna nyhetstidningar.

Sedan frågar herr Boo: Ser inte herr Ahlmark skillnad mellan Gävle-Dalabygden och Lektyr? Jag har just det nummer av Gävle-Dalabygden som kom ut i dag, den 3 maj. På första sidan står en rubrik som lyder så här: ”Häsné-karlar köpte korgar och fick bordsdam på köpet.”

Trots att jag hajade till ett ögonblick associerade jag inte omedelbart till Lektyr. Det är alldeles klart att det finns en väldig skillnad mellan tidningar av det här slaget och det som herr Boo kallade för ”kolorerad veckopress”. Jag har aldrig krävt att sådana tidningar skall få del av det stöd i storleksordningen 200 000 kr., som hittills utgått till en rad andra veckotidningar.

Däremot finns det en mångfald diskriminerande bestämmelser som skiljer upp t. ex. tidningen Vi och andra veckotidningar gentemot de veckotidningar som får alla typer av privilegierande stöd. Där skulle man kunna mildra diskrimineringen högst betydligt.

Se t. ex. på Gävle-Dalabygden, som herr Boo uppmanade mig att läsa! Den har en upplaga på 2 200 exemplar och kommer sammanlagt under året ut med 110 000 exemplar. Den skall få 300 000 kronor i presstöds, vilket gör ungefär 2 kronor 70 öre per tryckt exemplar! Lösnummerpriset är 75 öre. Bidraget till tidningen per tryckt exemplar är alltså tre till fyra gånger lösnummerpriset. Det är en svindlande subvention i jämförelse med allt annat presstöds.

Min fråga till herr Boo är: Om herr Boo går in för att stödja denna svindlande subvention till sina egna medlemstidningar – vilket jag kan förstå att han gör – hur har han då mage att säga nej till ett enda öre åt Estniska Dagbladet? Först stöder man sina egna tidningar för att få ett reellt produktionsbidrag i tre år på 200 000 kronor och sedan ökar man det till 300 000 kronor. Hur kan man då samtidigt säga att de balter som läser Estniska Dagbladet inte skall få något motsvarande stöd till sin tidning, fastän den kommer ut två gånger i veckan medan t. ex. Gävle-Dalabygden kommer ut en gång i veckan?

När man enbart stöder sina egna och glömmer andra är det, herr Boo, en krass intressepolitik, och den har jag reagerat mot.

Herr BOO (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ahlmark svarade mig inte på frågan om det är sann liberalism att ge mera åt dem som har mycket och missunna dem som har litet t. o. m. det som de får. Skillnaden mellan den press som stöder centern och den folkparti-liberala press som herr Ahlmark står med båda benen i är ju enorm. Herr Ahlmark borde någon gång ha anledning att

fundera över den problematiken.

Vidare vill jag till herr Ahlmarks upplysning säga att Gävle-Dalabygden och liknande tidningar inte är några medlemstidningar. Herr Ahlmark kan ju titta i prenumerationsstocken. Han skall då finna att det finns ett stort antal människor i Dalarna och i Gävleborgs län som inte är partimedlemmar i centern men som prenumererar på dessa tidningar. Det förhållandet gör också att tidningarna har en markant dagspresskaraktär.

Jag tycker verkligen att herr Ahlmark i detta sammanhang har svårigheter att särskilja dessa typer av endagstidningar och den kolorerade veckopressen. Till dess att jag får ett ordentligt besked av herr Ahlmark på den punkten tycker jag – förlåt, herr Ahlmark – att herr Ahlmark talar ganska mycket i luften. Dessutom vill jag framhålla – vilket jag nämnde tidigare – att utredningen nu skall se över möjligheterna att också ge stöd åt tidskrifter.

Herr Ahlmark upprepade en tidigare ställd fråga om hur jag ser på det förhållandet att bidrag kommer att utgå till "centertidningarna", för att nu använda det begreppet, samtidigt som det inte kommer att utgå något stöd till Estniska Dagbladet. Jag vill understryka vad riksdagen sade förra året, nämligen att det får ankomma på utredningen att se över frågan om stöd till GP och Estniska Dagbladet och framlägga förslag. Det är ett besked som borde vara tillräckligt för att redovisa min och centerns principiella inställning i denna fråga.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte fråga om några medlemstidningar för centern, säger herr Boo, och om man studerar prenumerantstockarna skall man finna att också andra än centermedlemmar läser dessa tidningar. Ja, jag har läst *tidningen* Gävle-Dalabygden – det var ju den uppmaning som herr Boo gav mig i sitt förra inlägg. Jag räknade upp rubrikerna på dess förstasida. De handlade ju bara om centern: Om centerns ungdomsförbund, om centerns kvinnoförbund, om centerns länsförbund osv.

Det är klart att de här tidningarna i huvudsak är medlemstidningar för centern. Det är väl inget att skämmas för. Det är ju alldeles utomordentligt att centern har medlemstidningar liksom andra partier. Vi har hela tiden varit för att de skall ha sitt stöd. Men då skall man inte diskriminera andra veckotidningar, t. ex. Estniska Dagbladet. Centern vill höja stödet till sina egna tidningar och fortsätta att diskriminera andra veckotidningar.

Så skall jag ge ett klart besked, säger herr Boo, om "den kolorerade veckopressen". Han menar alltså Vi, Veckojournalen, Lektör och allt annat som väl går in under det begreppet. Jag har gett klart besked: Det är klart att de alla inte skall ha något presstödet. I alla de motioner vi har skrivit och inlägg vi har gjort har vi inte andats om något så tokigt. Däremot har vi sagt att det finns en rad bestämmelser som skulle kunna ändras för att mildra den diskriminering som veckopressen utsätts för, t. ex. de om annonsskatt. Vi är motståndare till annonsskatt, vare sig den drabbar dagspress eller veckopress.

Är det då sann liberalism att ge pengar till dem som har mycket men

vågra ge pengar till dem som har litet? Vår reservation gäller Estniska Dagbladet. Är det den tidningen som har mycket? En tidning på 2 600 exemplar, en tidning som kommer två gånger i veckan och har 8–12 sidor? En tidning som görs med praktiskt taget obetald arbetskraft och verkligen skulle börja gå på knäna, om någon på redaktionen skulle bli sjuk? En tidning som kämpar för att ge information till den baltiska minoriteten här i landet också på områden som andra dagstidningar inte täcker? Är det den som "har mycket" och som man inte skall ge något stöd?

Nu säger herr Boo: "Det här skall vi utreda!" När det gäller centerns medlemstidningar behöver man inte utreda något. Då gav man stöd på en gång, och nu ökar man stödet med 50 procent. Men när det gäller Estniska Dagbladet, som verkligen "har litet", skall man utreda år efter år utan att något händer. Då är det ingen brådska.

Herr BOO (c) kort genmäle:

Herr talman! Nej, herr Ahlmark, så enkelt var det inte. När jag talar om att ge till dem som mycket har och inte unnar dem som litet har något mera, så var det frågan om centerpressen kontra den övriga pressen jag förde upp till diskussion och icke Estniska Dagbladet. Jag vidhåller fortfarande min uppfattning. Herr Ahlmark har verkligen inte gett någon som helst förklaring i anslutning till det mycket arroganta påståendet som han fällde under den tidigare debatten.

Det är väl självklart – det har jag understrukit vid åtskilliga tillfällen – att centerns endagstidningar skall föra ut centerns politiska budskap. Om de redovisar stämmor osv., är det naturligtvis ett legitimt förfarande i det sammanhanget. Vi borde väl ändå vara överens, herr Ahlmark, om att den rätten skall endagstidningar av dagspresskaraktär ha liksom andra tidningar.

Utöver det här vill jag säga att vi självfallet skall invänta vad pressutredningen kan lägga fram för förslag. Vi får säkerligen anledning att återkomma till principerna för presstödet framöver.

Till sist vill jag sammanfattningsvis betona att det är ytterst angeläget att vi nu ser till att det inte blir en ytterligare uttunning av de presstämmor som vi har i vårt land. De som nu finns behövs sannerligen för en fri, obunden och allsidig debatt.

Herr WINBERG (m):

Herr talman! Herr Werner i Malmö har tidigare utvecklat de grunder varpå vi från moderat håll bygger vår uppfattning att det nuvarande produktionsbidragets utformning är orättvist. Vi förmenar att orättvisorna växer i samband med ökade bidragsbelopp. Herr Wikström och jag har i ett särskilt yttrande till pressutredningens skrivelse med anledning av tilläggsdirektiven just uttalat att en generell uppräknning innebär att befintliga orättvisor förstärks.

Genom det förslag som nu föreligger får alltså vissa tidningar kompensation för det dyrare papperet, medan andra inte får det.

De moderata motionärerna och de moderata reservanterna i utskottet har lagt fram en idé till ett bättre tillfälligt system. Man kan lätt förstå att

det inte finns någon möjlighet att föreslå helt nya riktlinjer. Det är ju den uppgiften som pressutredningen har, och det är inte alldeles säkert att ens pressutredningen kommer att lyckas med det. Därför tycker jag att den här skisserade lösningen, som herr Werner i Malmö har varit inne på och som antyds i reservationen 2, är acceptabel som en provisorisk lösning. Den ger nämligen också någon ersättning för kostnadsökningar till förstatidningar som inte får någonting av produktionsbidraget.

Samdistributionsrabatten innebär ju en generell stödform. Nu får 152 tidningar del av rabatten för samdistribution, medan 27 står utanför. Produktionsbidrag däremot får ungefär 60 tidningar. Med den fördelning vi föreslår kommer fler tidningar att få kompensation tills vidare för den ökade papperskostnaden. När t. ex. herr Svensson i Eskilstuna kritiserar förslaget att höja samdistributionsrabatten till 5 öre, kan man fråga: Varför är just de 3 öre, som nu utgår, det absolut riktiga? Regeln om just 3 öre har inte heller tillkommit efter någon speciell utredning.

Får jag sedan, herr talman, gå över på diskussionen om Estniska Dagbladet – Festi Päevaleht. Det har sagts här i debatten att tidningar på främmande språk är berättigade till bidrag men att trots det Eesti Päevaleht inte är en bidragsberättigad andratidning. Jag har varit med i presstödsnämnden sedan den började 1971, och jag har här med mig protokollet från nämndens första beslut beträffande Estniska Dagbladet. Där avslår majoriteten en ansökan från tidningen med motivering dels att tidningen inte är en allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär, dels att den inte har en andratidnings svårigheter, då den ej kan anses ha konkurrens från annan dagstidning. Mot det beslutet reserverade sig fru tredje vice talmannen Nettelbrandt, som då var ledamot av nämnden, och jag. Vi hävdade att tidningen var en allmän daglig tidning av dagspresskaraktär och att den var en andratidning, enär den på sin utgivningsort har mindre upplaga än annan tidning.

Man ställer sig frågan vad som då låg bakom majoritetens ställningstagande. Varför var Estniska Dagbladet inte en allmän nyhetstidning? Varför ansågs den inte ha konkurrens från annan dagstidning? Herr talman! Min uppfattning från de diskussioner som fördes då var att det ytterst berodde på att denna tidning kom ut på ett annat språk än svenska språket. Jag har fortfarande den uppfattningen att det är detta som är skälet till att den här tidningen har vägrats stöd och att allt annat är efterhandskonstruktioner.

Jag tror det var herr Svensson i Eskilstuna som antydde att han arbetade för att man skulle behålla två dagliga morgontidningar i Stockholm och att vi från moderat håll med det här förslaget som ligger i reservationen 2 inte skulle vilja det. Självfallet vill vi behålla två sådana tidningar i Stockholm. Men vad reservanterna här menar är att vi tills vidare, till dess att vi kan få förslaget från pressutredningen, måste ha ett system som möjliggör en allsidig mångfasetterad och stark press i hela landet.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 a och 1 c

Nr 72

Fredagen den
3 maj 1974

Presstöd

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Werner i Malmö m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Werner i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkterna 1 a och 1 c röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Werner i Malmö m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Werner i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 238
Nej — 80

Punkten 1 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Molin i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ahlmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 1 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Molin i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Ahlmark begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 285
Nej — 34
Avstår — 1

Punkterna 1 d, 1 e och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

Herr TALMANNEN yttrade: Propositioner ställs först i fråga om stödet till veckotidningar av dagspresskaraktär. Därefter företas utskottets hemställan i övrigt under denna punkt till avgörande i ett sammanhang.

Stödet till veckotidningar av dagspresskaraktär

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationerna nr 2 av herrar Werner i Malmö och Björck i Nässjö samt nr 3 av herr Molin i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen var med övervägande ja besvarad. Sedan herr Werner i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 3 såvitt avser stödet till veckotidningar av dagspresskaraktär röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationerna nr 2 av herrar Werner i Malmö och Björck i Nässjö samt nr 3 av herr Molin i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Werner i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	--	243
Nej	--	75
Avstår	-	1

Punkten 3 i övrigt

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Werner i Malmö och Björck i Nässjö i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Werner i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 3 i övrigt röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Werner i Malmö och Björck i Nässjö i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Werner i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	272
Nej	-	44
Avstår	-	2

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 24 med anledning av propositionen 1974:96 med förslag till lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse.

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 72

Fredagen den
3 maj 1974

Vissa energibesparande åtgärder

§ 6 Vissa energibesparande åtgärder

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 21 i anledning av propositionen 1974:69 angående vissa energibesparande åtgärder jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:69, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över bostadsärenden för den 15 mars 1974, föreslagit riksdagen att

1. godkänna de i statsrådsprotokollet förordade riktlinjerna för vissa energibesparande åtgärder inom en ram av 250 000 000 kronor,

2. medge att bidrag och lån för energibesparande åtgärder inom byggnadssektorn fick lämnas och kostnader för viss kurs- och informationsverksamhet fick bestridas enligt de grunder som angivits i statsrådsprotokollet och intill ett belopp av 248 000 000 kronor under åren 1974 och 1975,

3. till Vissa energibesparande åtgärder på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1973/74 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 248 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats de vid riksdagens början väckta motionerna

1974:55 av herrar Torwald (c) och Hörberg (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning av de problem med värmeförluster vid bostads- och lokaluppvärmning som närmare belysts i motionen i och för utarbetande av skärpta bestämmelser för isolering och ventilation av bostäder, byggnadskontroll m. m.,

1974:257 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde

A. att skärpta normer för isolering av hus som byggdes och planerades efter den 1 juli 1974 infördes,

B. att ett tioårsprogram för tilläggsisolering och förbättrad värme- kontroll för hela det existerande fastighetsbeståndet beslutades och genomfördes,

C. att en översyn gjordes av hyreslagstiftningen i syfte att begränsa hyresgästernas kostnader för värme i enlighet med vad som i motionen anförts,

D. att frågan om utvidgning av skorstensfejarnas verksamhetsområde till att omfatta uppsökande verksamhet i syfte att genom tekniska åtgärder motverka överflödig energiförbrukning utreddes,

129

E. att åtgärder i syfte att förbättra utbildningen av tekniker inom installations- och byggfacken vidtogs,

F. att åtgärder i syfte att främja utvecklingen av sådan ny teknik exempelvis värmeväxlare och värmepumpar som medverkade till lägre energiförbrukning i byggnader vidtogs,

1974:342 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle an hålla

1. om förslag till innevarande års riksdag om statliga lån för åstadkommande av förbättrad värmeekonomi i fastigheter, t. ex. genom tilläggsisolering, energisnålare ventilation och förbättrad värmereglering,

2. om en översyn av de regler och anvisningar som gällde för värmeisolering i bostadsfastigheter,

1974:871 av fru Sundberg m. fl. (m), såvitt nu var i fråga,

1974:1174 av herr Åsling (c) och fru Söder (c),

1974:1579 av herr Fälldin m. fl. (c),

1974:1592 av herr Strömberg i Botkyrka (fp) samt

1974:1593 av fru Sundberg (m) och herr Wachtmeister i Staffanstorps (m).

Utskottet hemställde

1. beträffande byggnadsnormer m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1974:55, 257, yrkandet A, och 342, yrkandet 2,

2. beträffande ett tioårsprogram för isolering och värmekontroll att riksdagen skulle avslå motionen 1974:257, yrkandet B,

3. beträffande inriktningen i övrigt av åtgärderna att riksdagen skulle avslå motionerna 1974:342, yrkandet 1, 1174 och 1579,

4. beträffande riktlinjer för vissa energibesparande åtgärder att riksdagen, såvitt ej gällde trädgårdsnäringsens byggnader och åtgärder enligt propositionen 1974:61, godkände vad i statsrådsprotokollet förordats inom en ram av 246 000 000 kronor,

5. beträffande medgivande att lämna bidrag och lån samt att bestrida vissa kostnader under åren 1974 och 1975 att riksdagen skulle

a. med avslag på motionerna 1974:871, yrkandet 2, 1592 och 1593 bifalla Kungl. Maj:ts förslag i vad det inte avsåg trädgårdsnäringsens byggnader intill ett belopp av 246 000 000 kronor,

b. som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om maximibeloppet för vissa förbättringslån,

6. beträffande avgiftsdebitering, översyn av hyreslagstiftningen m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:257, yrkandena C–F,

7. beträffande anslag att riksdagen till Vissa energibesparande åtgärder på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1973/74 under tolfte huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 248 000 000 kronor.

1. beträffande byggnadsnormer m. m. av herr Strömberg i Botkyrka (fp) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

Fredagen den
3 maj 1974

Vissa energibesparande åtgärder

att riksdagen i anledning av motionerna 1974:55, 257, yrkandet A, och 342, yrkandet 2, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört,

2. beträffande ett tioårsprogram för isolering och värmekontroll av herr Strömberg i Botkyrka (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:257, yrkandet B, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört,

3. beträffande avgiftsdebitering, översyn av hyreslagstiftningen m. m. av herr Strömberg i Botkyrka (fp) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1974:257, yrkandena C–F, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Det sker en och annan gång att det inträffar händelser som skakar om oss alla som individer, händelser som också sätter spår i hela vårt samhälle och dess funktion. Energikrisen var en sådan. Snabbt fick vi alla, om också bara i ringa omfattning, ändra våra vanor och ompröva våra ställningstaganden. Alla ställdes vi inför situationer som vi var främmande för, alla upplevde vi frågeställningar som vi tidigare ägnat ingen eller föga uppmärksamhet. Att vi trots vår välfärd eller kanske just på grund av den var mycket mer sårbara än vi anat blev för många en chock. Några få röster hade tidigare talat om att vi skulle se över vår energiförsörjning, att vi kanske skulle söka spara energi, eller snarare söka dämpa ökningstakten. Men de få rösterna hade isolerats och mötts, ej med en vilja till öppen diskussion, utan med tystnad. När folkpartiet i augusti 1973 förde fram ett program för bättre energihushållning blev det få kommentarer, ofta bara en axelryckning, ibland t. o. m. ett hänfullt leende. Men verkligheten kan vara hård. Under en mycket kort tid fick många lära om.

Nu kom vi lindrigt undan krisen, men vi måste dra lärdom av den. På längre sikt kan vi inte ställa oss i en situation som gör oss helt beroende av politiska vindkast.

Nu är situationen i vårt land sådan att vi ej genom någon enstaka åtgärd eller genom en snabb kombination av olika åtgärder kan lösa energiproblemen. Vi har försatt oss i ett sådant läge att vi, under förutsättning att vi ej tillgriper oerhört drastiska åtgärder, måste söka lösa våra energiproblem på längre sikt. En handlingslinje måste vara att söka begränsa den snabbt stigande användningen av energi. Vi måste söka oss fram mot ett samhälle som långt bättre än nu hushållar med energi.

Den rapport kallad Bättre energihushållning, som en arbetsgrupp inom folkpartiet presenterade i augusti förra året visar olika möjligheter att gradvis och planmässigt dämpa ökningen av energiförbrukningen. En del av dessa åtgärder kan sättas in ganska snabbt, andra kräver många år för att kunna verka.

Fredagen den
3 maj 1974

Vissa energibesparande åtgärder

En mycket stor del av energiförbrukningen går till uppvärmning. Självfallet måste därför uppvärmningssektorn ägnas särskild uppmärksamhet. Man gör sig nog inte skyldig till någon överdrift om man påstår att när vi diskuterat boendekostnader – och den debatten har ju länge varit mycket livlig – så har vi talat om byggnadskostnader och om markpriser. Sällan har vi diskuterat kostnaderna för uppvärmning. Vi har vant oss vid så låga energipriser, att dessa kostnader har väckt föga intresse. En följd av detta är också att i den mängd regler, författningar och låneregler som vi har står ganska litet om hur man skall bygga för att få låga uppvärmningskostnader eller hur extra kostnader för att begränsa bränsleförbrukningen skall rymmas inom olika lånebestämmelser.

En hel del av dessa brister blir nu avhjälpta genom förslagen i propositionen 69. Lån och bidrag ställs till förfogande för sådana byggnadsarbeten som kan medföra att man sparar energi. Detta är utmärkt. Även om det inte direkt står utsagt i propositionen, är det självklart att nu föreslagna bestämmelser ger en god möjlighet att med snabb verkan få igångsättning av många reparationer och ombyggnader. Alla arbetstillfällen som ger sysselsättning för den hårt drabbade byggbranschen är välkomna. Med tillfredsställelse hälsar jag också att propositionen följt ett folkpartiförslag om bättre låneregler vid anslutning till fjärrvärme.

Vad jag är kritisk mot i propositionen är i stort inte vad där står utan vad som inte står.

I folkpartimotionen 257 har tagits upp en lång rad mer konkreta åtgärder för att begränsa ökningen av energiförbrukningen på uppvärmningssektorn.Utförliga motiveringar finns i motionen 243. Det rör sig här om olika regler och bestämmelser som i sin nuvarande utformning ej tar ställning till den nya situation som inträffat genom höjda bränslepriser. Det är enligt min uppfattning nu angeläget att vi ser över hela det problemkomplex som hänger samman med uppvärmning. Här kan vi spara mycket energi. Här kan vi också pressa boendekostnader. Bl. a. har ju uppvärmningskostnaderna stigit oroväckande och tar en allt större del av hyran.

Om vi vet att vi i vårt land har ca 2 miljoner lägenheter och småhus som är byggda före 1955, vet vi också att åtgärder för att spara energi måste sträcka sig över många år. Två år är inte tillräckligt.

Herr talman! Folkpartiet går i sina motioner och reservationer längre än regeringen och utskottet. På olika sätt måste vi skapa incitament för medborgarna att spara energi. En del åtgärder har redovisats i motionerna och i de tre reservationerna. Folkpartiets förslag är ingen slutlig lösning på problemen, men det är ett steg i rätt riktning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2 och 3.

Fru OLSSON i Hölö (c):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att instämma i mycket av vad herr Strömberg i Botkyrka sade, nämligen att vi har varit stora slösare när det gäller energi och att vi har levat ganska ansvarslost; vi har levat som om vi hade alldeles obegränsade resurser. Därför var den energikris som vi upplevde nyttig för oss. Den medförde ett uppvaknande. Detta bidrog

Fredagen den
3 maj 1974*Vissa energibe-
sparande åtgärder*

säkert i stor utsträckning till det stora antal motioner vid årets början som berör den fråga vi i dag har att behandla. Det väcktes sammanlagt åtta motioner inom det här ämnesområdet, som utskottet nu behandlat.

I propositionen 69 har regeringen lagt fram förslag som – såvitt vi har kunnat se i utskottet – i allt väsentligt har tillgodosett kraven i de motioner som väcktes vid årets början och på vissa punkter även har kompletterat dem.

Propositionen utgår i fråga om omfattningen av åtgärderna från den kostnadsram på 250 miljoner kronor som riksdagen godtagit i samband med kompromissen i finansutskottet beträffande propositionen 25. Därför var det ganska naturligt att utskottet i allt väsentligt enhälligt kunde tillstyrka propositionen i behandlade delar och även anse att motionernas krav i huvudsak var tillgodosedda. Den ändring som utskottet föreslår beträffande förbättringslån är närmast av teknisk natur.

Även folkpartiet tillstyrker propositionsförslaget, men trots det finns tre reservationer från folkpartiet, varav två knyter an till propositionen och en rör normerna.

I reservationen 2 föreslås att riksdagen nu skall begära förslag om ett tioårsprogram av den här typen av åtgärder. Propositionen omfattar åtgärderna under åren 1974 och 1975. Utskottsmajoriteten har inte sagt någonting om tiden därefter, av det enkla skälet att frågorna inte nu kan bedömas på ett riktigt sätt. Utredningar pågår, och vi räknar också med att de nu föreslagna åtgärderna skall ge oss erfarenheter både om de behov som finns och om lämpliga metoder. Utskottsmajoriteten anser att vi till 1975 års riksdag på ett helt annat sätt än nu skall kunna ta upp frågor av den här typen. Vi vill klart säga ifrån att det är så vi vill ha det: Vi vill ta upp frågan igen, och vi anser helt naturligt inte att de åtgärder som nu är föreslagna för åren 1974 och 1975 är tillräckliga, men vi tycker inte det är meningsfullt att nu votera om vad som bara kan vara teoretiska målsättningar – vi anser inte att det finns skäl att ta den skendebatten, eftersom ambitionerna tills vidare står oemotsagda. Låt oss vänta till 1975 innan vi diskuterar fortsättningen, så att vi kan göra det på sakliga grunder!

Redan nu kan man emellertid ställa en fråga som man kan fundera på även om vi inte får något svar i dag. Är avsikten att införa en tvångslagstiftning för att vi säkert skall få fram låneansökningar för 1,8 miljoner lägenheter? Det är ju lån som reservanternas i första hand vill offerera; i varje fall är det inte hundra procentiga bidrag.

Reservationen 3 utmynnar i en hemställan om bifall till motionsyrkanden som rör ändring i hyreslagstiftningen i fråga om debitering av värme m. m., skorstensfejarmästarnas insatser, utbildning och ny teknik. Det är inte specificerat vad vi skall ändra på i hyreslagen – det finns inte med i motionen, det har inte framkommit under utskottsbehandlingen och det står inte heller i reservationen.

Utskottet delar helt själva grundtanken, men den kan bäst komma till uttryck i aktiviteter vid förhandlingar och tvister. Övriga yrkanden är också oprecisa. Det som sägs i reservationstexten om kollektivdebiteringens nackdelar har utskottet inte tagit upp, av den enkla anledningen att utskottet inte har att behandla det. På det området finns det flera

Fredagen den
3 maj 1974

Vissa energibesparande åtgärder

motioner, och de motionerna behandlas av näringsutskottet och kommer senare upp till debatt här i kammaren.

I reservationen 1, slutligen, som inte rör befintliga hus, utan de hus som kommer att byggas, föreslås en översyn av byggnadsstadgan och Svensk byggnorm för att skärpa kraven på energibesparande anordningar.

I oktober 1973 blev hela utskottet, inklusive folkpartiets företrädare, ense om att riksdagen inte behöver göra någonting åt detta, eftersom de grundläggande övervägandena redan påbörjats i anslutning till energi-prognosutredningen. Det ställningstagandet kan vi inte vid det här tillfället rubba på, men för min egen del vill jag klart säga att jag tror att vi har mycket att vinna och att det finns mycket att göra här, men det skall då också komma fram i utredningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Strömberg i Botkyrka, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Strömberg i Botkyrka begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkan-
det nr 21 punkten 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Strömberg i Botkyrka.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strömberg i Botkyrka begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	283
Nej	–	32
Avstår	–	1

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Strömberg i Botkyrka, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Strömberg i Botkyrka begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkan-
det nr 21 punkten 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Strömberg i Botkyrka.

Fredagen den
3 maj 1974*Beskattningen vid
användning av
inhemska bränslen,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strömberg i Botkyrka begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 284
Nej — 30
Avstår — 1

Punkterna 3-5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Strömberg i Botkyrka, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Strömberg i Botkyrka begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 21 punkten 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Strömberg i Botkyrka.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strömberg i Botkyrka begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 281
Nej — 32
Avstår — 3

Punkten 7

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 **Beskattningen vid användning av inhemska bränslen, m. m.**

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 24 i anledning av motioner angående vissa åtgärder vid beskattningen för att öka användningen av inhemska bränslen m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1974:58 av herrar Fågelsbo (c) och Jonasson (c) vari, såvitt nu var i fråga, hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag beträffande särskilda stimulansåtgärder för att öka användningen av inhemska bränslen i egna hem och andra bostadsfastigheter i enlighet med vad som anförts i motionen,

Fredagen den
3 maj 1974

Beskattningen vid
användning av
inhemska bränslen,
m. m.

1974:191 av herrar Hörberg (fp) och Jonsson i Alingsås (fp) vari hemställdts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde skyndsamt utredning och förslag till 1975 års riksdag om ett system för stimulans av hushåll som för bostadsuppvärmning uteslutande använde inhemskt bränsle samt

1974:370 av herr Komstedt m. fl. (m) vari hemställdts

1. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde utredning om införande av sådana bestämmelser, att villaägare som förbättrade värmeisoleringen i sin villa hade rätt att i sin deklaration göra avdrag för kostnaderna härför,
2. att denna fråga behandlades med högsta prioritet, så att beslut kunde fattas av riksdagen snarast möjligt.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1974:58, i vad den behandlades i detta betänkande,
2. motionen 1974:191,
3. motionen 1974:370.

Reservation hade avgivits av herrar Magnusson i Borås (m) och Hörberg (fp) samt fru Troedsson (m) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen skulle avslå följande motioner, nämligen

1. 1974:58, i vad den behandlades i detta betänkande,
2. 1974:191,
3. 1974:370,

i den mån motionerna inte kunde anses besvarade genom vad reservanterna anfört.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Energikrisen under den gångna vintern torde ha visat att vi i framtiden inte kan räkna med det billiga bränsle som oljan har utgjort. Det är därför vi måste skapa förutsättningar för besparingar av bränsleenergi. Vi måste också försöka att så långt det är möjligt använda inhemskt bränsle.

Nu har det gjorts en del på detta område, bl. a. genom det beslut som riksdagen helt nyligen fattade. Det pågår även en del utredningar. De motioner som behandlas i detta betänkande syftar till att genom skattereduktioner för villaägarna premiera användningen av inhemskt bränsle. Dessutom skulle man med skattelättnader premiera åtgärder som vidtas i bränslebesparande syfte.

Vi reservanter anser att det är angeläget att dessa möjligheter blir prövade av de sittande utredningarna, och detta har vi velat markera genom den reservation som fogats till skatteutskottets betänkande. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! På grund av den tidigare debatten skall jag inskränka mig till några korta kommentarer till motionerna och propositionen.

I motionen 58 tar man upp de problem som höjningen av oljepriset

Fredagen den
3 maj 1974

*Beskattningen vid
användning av
inhemska bränslen,
m. m.*

medfört. Motionärerna riktar uppmärksamheten på behovet av att i större utsträckning än vad som nu är fallet utnyttja inhemskt bränsle, t. ex. ved och torv. Därigenom skulle vi bli mindre beroende av leveranser av olja från utlandet. Motionärerna anser att beskattningen av bränsle varit en bidragande orsak till att man inte i större utsträckning använder inhemskt bränsle utan har övergått till olja. Den frågan har vi tidigare diskuterat och även beslutat om i riksdagen. Man vill i motionen stimulera användningen av inhemskt bränsle genom ett särskilt bidrag eller ett avdrag vid villa- och fastighetsbeskattningen om fastigheten är utrustad med uppvärmningsanordning, där man utnyttjar bl. a. ved, torv, sågspån, flis och sopor.

I motionen 191 tar man också upp bränslebesparing, men man vill i stället premiera dem som uteslutande använder inhemskt bränsle. Man säger: "Ett stimulansbidrag skulle kunna utformas såsom en reduktion av statsskatten vid deklarationen på t. ex. 300 kronor. — — För den vars statsskatt inte uppgår till 300 kronor borde kontantutbetalning av bidrag kunna ske."

I dessa båda motioner begärs en utredning, men i motion 370 tar man upp förbättringar av bostadshus genom värmeisolering. Motionärerna menar att detta i hög grad är ett samhällsintresse och att man därigenom kan spara på energin och på de knappa oljetillgångarna. Motionärerna vill "medge rätt för villaägare att vid taxering till statlig inkomstskatt göra avdrag för sådana reparationer på den egna villan, som avser att förbättra värmeållningen i densamma". I motionen hemställs

"A. att riksdagen hos Kungl. Maj:t aktualiserar frågan om att införa sådana bestämmelser, att villaägare som förbättrar värmeisoleringen i sin villa har rätt att i sin deklaration göra avdrag för kostnaderna härför, samt

B. att denna fråga behandlas med högsta prioritet, så att beslut kan fattas av riksdagen snarast möjligt."

Jag vill hålla med om och understryka angelägenheten av att åtgärder vidtages för att förbättra vår energiförsörjning. Därom råder inga delade meningar mellan utskottsmajoriteten och motionärerna.

Utskottet säger:

"Vad först angår frågan om ökad användning av inhemska bränslen vill utskottet inte bestrida angelägenheten av ett bättre utnyttjande av de inhemska energikällorna. Av olika skäl är det emellertid enligt utskottets uppfattning mindre lämpligt att uppmuntra användningen av inhemska bränslen genom skattestimulanser av de slag som motionärerna förordar. För att åstadkomma en sådan utveckling krävs andra och mer genomgripande åtgärder. Som framgår av prop. 1974:69 pågår redan en omfattande utredningsverksamhet på energiområdet. Sålunda är ett långsiktigt energipolitiskt program under utarbetande inom Kungl. Maj:ts kansli med sikte på att förslag skall kunna föreläggas nästa års riksdag, och energiprognosutredningen, som bl. a. har till uppgift att undersöka och lägga fram förslag till energibesparande åtgärder, avser att avlämna sin slutrapport under andra halvåret 1974. Vad särskilt gäller frågan om ökade möjligheter att använda andra energikällor än de importerade kan nämnas, att en granskning av möjligheterna att spara och utvinna energi i

Nr 72

Fredagen den
3 maj 1974

*Beskattningen vid
användning av
inhemska bränslen,
m. m.*

samband med avfallshanteringen pågår inom jordbruksdepartementet. Vidare förbereds försök med torveldning av värmeverk inom olika delar av landet, och styrelsen för teknisk utveckling och statens vattenfallsverk undersöker förutsättningarna för att bygga och använda vindkraftverk.”

När det gäller motion 370 om avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för isoleringsarbeten på villafastigheter pekar utskottet på åtgärderna enligt proposition nr 69. Där föreslås att lån och bidrag skall ställas till förfogande inom en ram av 140 miljoner kronor för vissa energibesparande åtgärder i bostadshus, som påbörjas före utgången av 1975 och som bl. a. innefattar bättre värmeisolering.

¶Hela detta paket av stimulansåtgärder i propositionen nr 69 har det satsats 250 miljoner kronor på.

Med utgångspunkt i detta samt de utredningar och förbättringar som pågår, anser jag att det principiellt är felaktigt att medge avdrag på skatten. Man bör i stället stimulera dessa åtgärder på samma sätt som nämnts i proposition nr 69.

Jag har därför inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Under den allmänna motionstiden i år befann vi oss inne i den allra första akuta energikrisen. Några ledamöter från moderata samlingspartiet väckte då motionen 370. Med den situation i fråga om energiförsörjningen som världen har, och som man på goda grunder kan räkna med kommer att fortsätta under ganska lång tid, anser vi att det är av högsta prioritet att på alla sätt stimulera till energibesparande åtgärder.

Vad motionen pekar på är ett konkret exempel, där egnahemsbyggarna skulle kunna komma i åtnjutande av en viss stimulansåtgärd. För hyres- och jordbruksfastigheter har man i dag möjligheter till avdrag för sådana förbättringsåtgärder, medan man inte har det i egnahem. Onekligen skulle egnahemsbyggaren kunna vidta åtgärder som är riktiga även från samhällets synpunkt, men väldigt många egnahemsägare kanske inte kan klara dylika kostnadskrävande investeringar helt plötsligt. Då skulle de kunna stimuleras till det genom att de tillåts göra ett avdrag i självdeklarationen under en kortare tid. Man kunde gärna sätta en tidsgräns för dessa åtgärder. De skulle också kunna stimulera byggnadssektorn. Man kunde tänka sig att förlägga stimulansåtgärderna till en period på året då det råder en viss sysselsättningsbrist inom byggnadsfacket, och då skulle man även nå syftet att stimulera sysselsättningen.

Det finns naturligtvis många andra sådana åtgärder, t. ex. individuell termostatreglering på värmeelement, vilket sparar åtskillig värme i en bostadsfastighet. Men vi har i motion 370 pekat på ett konkret exempel. Proposition nr 69 täcker inte riktigt in de tankegångar som vi har i motion 370. Men vi skall nöja oss med att avvakta och se utvärderingarna av de insatserna, och vi skall be att få återkomma när man har kunnat se effekten av dessa åtgärder.

Med anledning av detta skall jag avstå från att yrka bifall till motionen.

Herr FÄGELSBO (c):

Nr 72

Fredagen den
3 maj 1974

*Beskattningen vid
användning av
inhemska bränslen,
m. m.*

Herr talman! Herr Jonasson och jag har under den allmänna motionstiden väckt en motion angående särskilda stimulansåtgärder för att öka användningen av inhemskt bränsle i egna hem och andra bostadsfastigheter. Vi gjorde det – som har sagts här tidigare i dag – under den svåraste energikrisen. Oron var stor inte bara för hur vi skulle få bensin till våra bilar, utan många frågade sig också: Hur skall vi få någonting att värma upp våra bostäder med? Det framfördes väl också kritik mot att vi inte i det fallet hade ordnat en beredskap. Man talade om att vi har våra torvmossar, och man pekade bl. a. på Finland som förberett sig för torvanvändning. Vi har i vårt land samma möjligheter att använda inhemsk energi för uppvärmningsändamål.

Utskottet har behandlat motionen och säger:

”Frågan om ökad användning av inhemska energikällor är således redan uppmärksammas inom olika utredningar på energiområdet.” I avvaktan på resultatet av dessa utredningar avstyrker utskottet vår motion.

Jag vet faktiskt inte vilka direktiv de pågående utredningarna har fått, och i varje fall vet jag inte om den fråga som herr Jonasson och jag tagit upp behandlas av någon utredning. Vi har velat stimulera användningen av inhemskt bränsle – stimulans och stimulanspaket är ju ingenting obekant för oss här i riksdagen.

En elvärmekonsultfirma har gjort en utredning för en såg här i Mellansverige. Vi vet att barkproblemet vid många sågverk är stort; hela berg av bark växer upp på många ställen. Men har man torkanordningar finns det delvis möjligheter att förbränna barken. Den nämnda konsultfirman har också gjort en utredning som syftar till att utröna huruvida den här värmecentralen, som är överdimensionerad, också skulle kunna leverera värme till villa- och bostadsfastigheter. Det skulle bli någon sorts fjärrvärme för dessa villor.

Detta är ingenting som kan ordnas överallt i vårt land, men det passar de områden där det finns sågar som har det här barkproblemet. Jag vet också att kommunen i detta fall är intresserad.

Vi har ansett att det här borde ges en viss stimulans. Man skulle alltså kunna utnyttja en inhemsk värmekälla och samtidigt lösa en miljöfråga, eftersom problemet med barken i vissa sammanhang är en miljöfråga.

Den reservation som är fogad till utskottets betänkande kommer jag i dag att rösta för. Jag kommer alltså inte att yrka bifall till vår motion. Jag ber att få citera vad som står i reservationen:

”Utän att ta ställning till på vilket sätt det skall ske och med hänvisning till syftet med yrkandet i motionerna förutsätter utskottet att i förarbetena för ovannämnda långsiktiga energiprogram även bedöms möjligheterna till stimulans åt enskilda hushåll, som övergår till permanent uppvärmning med inhemskt bränsle.”

Utskottets talesman, herr Wikner, har varit inne på den här saken. Han anser att man i stället för de åtgärder vi krävt skall vidta andra åtgärder.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är fogad vid skatteutskottets betänkande nr 24.

I detta anförande instämde herr Jonasson (c).

Fredagen den
3 maj 1974

*Förlängning av
hyresregleringen*

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Herr Fågelsbo är inte riktigt säker på om det som föreslås i motionen 58 tillgodoses genom de pågående utredningarna. Utskottsmajoriteten anser att motionsförslagen är väl tillgodosedda genom de pågående utredningarna och genom de pengar som satsas på det här området. Jag har i riksdagen fått lära mig att man alltid skall vänta och se vilka förslag pågående utredningar kommer med innan man tar slutgiltig ställning.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 24 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	224
Nej	—	90
Avstår	—	3

§ 8 Förlängning av hyresregleringen

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 22 i anledning av dels propositionen 1974:1 i vad avser anslag till statens hyresråd, dels propositionen 1974:68 med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1942:429) om hyresreglering m. m. jämte motion.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:1 bilaga 14 (bostadsdepartementet) punkten B 3 (s. 13—14) föreslagit riksdagen att på driftbudgeten under tolfte huvudtiteln för budgetåret 1974/75 till Statens hyresråd anvisa ett förslagsanslag av 1 787 000 kronor.

Kungl. Maj:t hade vidare i propositionen 1974:68, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 15 mars 1974, föreslagit riksdagen att anta inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1942:429) om hyresreglering

m. m.

Kungl. Maj:ts förslag innebar att hyresregleringslagens giltighetstid förlängdes till utgången av september 1975.

I detta sammanhang hade behandlats den i anledning av propositionen 1974:68 väckta motionen 1974:1680 av herr Werner i Tyresö m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen skulle besluta att giltighetstiden för hyresregleringslagen (1942:429) utsträcktes till och med utgången av september 1976.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:1680 skulle anta det vid propositionen 1974:68 fogade lagförslaget,

2. att riksdagen på driftbudgeten under tolfte huvudtiteln till Statens hyresråd för budgetåret 1974/75 skulle anvisa ett förslagsanslag av 1 787 000 kronor.

Reservation hade avgivits beträffande förlängning av hyresregleringen av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1974:1680 för sin del skulle anta det vid propositionen fogade lagförslaget med den ändringen att årtalet "1975" utbyttes mot "1976".

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m).

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Frågan om en förlängning av hyresregleringslagen och lagens innehåll har varit föremål för många och långa diskussioner under senare år, inte minst i riksdagen.

Vänsterpartiet kommunisterna har till den proposition vi nu behandlar föreslagit att hyresregleringens giltighetstid skall utsträckas med ett år utöver vad som föreslagits i propositionen, eller till den 1 oktober 1976.

Vi anser att den alltjämt gällande lagen om hyresreglering för 360 000 lägenheter utgör en viss garanti mot okontrollerade hyreshöjningar och därför inte bör avvecklas redan till den 1 oktober 1975.

På de orter där lagen gäller finns det största antalet privata hyreshus koncentrerade, och om de flesta av dessa orter kan sägas att många hushåll är trångbodda eller att människorna bor i dåliga bostäder, och många saknar en egen direktförhyrd bostad. I den meningen är det en betydande bristsituation, som ytterligare kan förvärras om hyresregleringen avvecklas så snabbt som föreslås i propositionen.

Innan en avveckling av hyresregleringen sker måste betydande förbättringar införas i vad vi kallar allmänna hyreslagen då det gäller hyresprövningsreglerna. Om man vill förhindra en ytterligare kontorisering av centrala stadsområden måste också bestämmelserna om förbud mot att använda bostadslägenhet för annat ändamål inarbetas i hyreslagen.

Hyrespriskontrollen måste vidmakthållas och förbättras, och utveck-

Nr 72

Fredagen den
3 maj 1974

*Förlängning av
hyresregleringen*

Fredagen den
3 maj 1974

*Förlängning av
hyresregleringen*

lingen mot en allt friare hyresmarknad måste stoppas. Erfarenheterna då det gäller de cirka 250 000 lägenheter i privatägda hus som undantogs från hyresregleringslagen för ett par år sedan har för de hyresgäster det gäller inte varit bra.

Avvecklingen har som regel inneburit helt omotiverade hyreshöjningar, som varit betydligt större än för det hyresreglerade beståndet. Till detta har bidragit att man vid en jämförelse med vad man kallar jämförliga lägenheter i nyproduktionen funnit att hyrorna där varit väsentligt högre. Här har fastighetskapitalet i elva årgångar hyreshus, byggda under åren 1958–1968, utan några särskilda prestationer i form av omfattande reparationer eller andra insatser kunnat berika sig på hyresgästernas bekostnad.

Hyreslagstiftningen behöver förändras och reformeras så att hyresgästerna – de som betalar vad det kostar att bo – får mer att säga till om och fastighetsägarna – som ofta gör stora vinster på att hyresgästerna måste ha någonstans att bo – får mindre bestämmanderätt. Invändningarna från vänsterpartiet kommunisternas sida mot innehållet i den nuvarande hyreslagstiftningen gäller bl. a. principerna för hyreskostnadernas fastställande och fastighetsägarnas möjligheter till hyreshöjningar för reparations- och underhållsarbeten.

Riktninggivande vid fastställande av regler för hyresprissättningen måste vara att dessa skall utgöra en spärr mot sakligt omotiverade hyreshöjningar och att hyreshöjningar inte skall kunna genomföras med hänvisning till jämförliga lägenheter i nyproduktionen osv. De s. k. hyreshöjningsparagraferna, 48 § i allmänna hyreslagen och 3 och 3 a §§ i hyresregleringslagen, måste arbetas om och ges ett annat och bättre innehåll.

Bruksvärderingsreglerna i allmänna hyreslagen, som de nu är utformade, utgör enligt vår mening ett sämre skydd för hyresgästerna mot omotiverade och oskäligen hyreshöjningar än den nuvarande hyresregleringslagen, trots de brister som finns i den. Bruksvärderingssystemet förutsätter nämligen ständiga hyreshöjningar och att hyresnivån systematiskt skruvas upp på ett sätt som inte kan godtas av hyresgästerna.

De garantier mot omotiverade hyresstegringar i form av effektiva spärrar som, enligt vad regeringens talesmän uttalat i olika sammanhang, måste inarbetas i den nya hyreslagen har vi ännu inte sett presenterade. Vi har heller inte fått reda på när förslag till sådana förbättringar kan komma, och det är mot den bakgrunden vi från vänsterpartiet kommunisternas sida föreslår en förlängning av hyresregleringslagen med ett år utöver vad som föreslås i propositionen.

I olika sammanhang har det från regeringens och de borgerliga partiernas sida talats om en friare bostadsmarknad, inte minst då hyresregleringen har diskuterats. Också vänsterpartiet kommunisterna är anhängare av en friare bostadsmarknad i den bemärkelsen att vi vill ha större frihet för den majoritet av boende vars intressen står i direkt motsättning till alla vinst- och spekulationsintressen.

Vi vill ha en omfördelning av boendekostnaderna men inte mellan olika kategorier av hyresgäster eller mellan olika boendeformer. Vi vill göra slut på de kapitalistiska spekulations- och profitintressena i hela

produktionsprocessen, från marken till det färdiga huset. Vi vill angripa orsakerna till de höga hyrorna, inte verkningarna av en dålig bostadspolitik. Vi vill sänka hyrorna på kapitalets bekostnad och tillförsäkra alla människor rätten till en bra bostad till rimliga kostnader.

Samhällets möjligheter till kontroll och framför allt påverkan av hyresnivån är en grundläggande beståndsdel i en hyres- och bostadspolitik med socialt innehåll. Det är detta som först måste säkras i allmänna hyreslagen innan en ytterligare avveckling av hyresregleringen får ske.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen i civilutskottets betänkande nr 22.

Fru OLSSON i Hölö (c):

Herr talman! Förslaget att förlänga hyresregleringen till hösten 1975 grundas endast på att man då vill ha möjlighet till en samlad bostads- och hyrespolitisk bedömning. Civilutskottets majoritet har godkänt det resonemanget, och det har också herr Claeson gjort i sin reservation.

Jag måste säga att jag uppfattar reservationen från herr Claeson i detta sammanhang som en allmän åsiktsmarkering, men en markering som jag tycker inte har med den begränsade sakfrågan i dag att göra. Om vi får de aviserade förslagen i höst har vi bättre möjlighet att diskutera saklig hyrespolitik och då också eventuellt en fortsatt hyresreglering. Inte ens med herr Claesons egna utgångspunkter, vilka jag naturligtvis har den största respekt för, går någonting förlorat under de närmaste fem sex månaderna.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i civilutskottets betänkande.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Det förhållandet att man kan vänta med att uttala sig mera bestämt beträffande hyresregleringens vara eller inte vara i samband med en samlad bostadspolitisk bedömning gör ju inte själva sakfrågan nu mindre angelägen.

Vad jag sade i mitt inlägg här och vad vi från vänsterpartiet kommunisterna i vår motion och i reservationen har velat understryka är att ännu föreligger inga konkreta förslag till åtgärder i syfte att få in mera bestämda spärregler i den allmänna hyreslagen, spärregler som skulle garantera hyresgästerna ett bättre skydd mot hyreshöjningar av olika slag. Vi bedömer det knappast som troligt att regeringen kommer att framlägga förslag i så god tid att riksdagen under innevarande år kan ta ställning och besluta om sådana förändringar. Det är från dessa utgångspunkter som vi har velat att man på en gång skall förlänga hyresregleringslagen på sätt som vi har föreslagit.

Fru OLSSON i Hölö (c):

Herr talman! Jag kan naturligtvis inte svara på vilka förslag regeringen kommer att framlägga, men man får väl utgå ifrån att det blir förslag som gör det möjligt att på allvar diskutera sakfrågan och då åstadkomma en samlad bedömning.

Jag kan hålla med herr Claeson om att det finns många allvarliga

Fredagen den
3 maj 1974

*Förelängning av
hyresregleringen*

problem i sammanhanget, men jag avstår ändå från att diskutera dessa i dag. Det får vi göra i höst.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Låt mig bara säga till fru Olsson i Hölö framför allt med anledning av hennes tidigare inlägg om förväntningarna på de utredningar som nu är klara och det förslag som kan komma från regeringens sida i höst då det gäller hela bostadspolitiken, att jag inte tror att man skall ha särskilt stora förväntningar. Inget av förslagen från de utredningar vilkas betänkanden nu föreligger innebär nämligen någon förändring i syfte att göra slut på de olika vinst- och spekulationsintressena på bostadsmarknaden eller att begränsa eller förhindra hyreshöjningar i framtiden. Tvärtom utgår man i allt väsentligt från marknadskrafternas fria spel och bostaden som en handelsvara trots alla sköna ord i betänkandena om bostaden som en social rättighet.

Jag tror alltså inte att det kommer sådana förslag från regeringens sida som i grunden angriper de nuvarande förhållandena på bostadsmarknaden. Det gör det angeläget att ha den gardering som ändå hyresregleringslagen innebär för många hyresgäster.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Claeson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 22 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 295

Nej -- 18

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Föredrogs civilutskottets betänkande nr 23 i anledning av motioner om de fria trossamfundens samlingslokaler m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10 Obligatorisk regelbunden läkarundersökning av omyndigförklarade,
m. m.

Nr 72

Fredagen den
3 maj 1974

*Obligatorisk
regelbunden läkar-
undersökning av
omyndigförklarade,
m. m.*

Föredrogs lagutskottets betänkande nr 14 i anledning av motion om en obligatorisk regelbunden läkarundersökning av omyndigförklarade, m. m.

Herr BLADH (s):

Herr talman! Motionen 646 angående obligatorisk läkarundersökning av omyndigförklarade har fått en positiv behandling. Sålunda har samtliga de remissinstanser som fått motionen för yttrande gett en samstämmig syn på de frågor som har aktualiserats. I de olika remissyttrandena har man ansett att alla som är omyndigförklarade och som nu inte årligen undergår läkarundersökning bör få tillfälle att göra det. Man har på något håll ansett att social undersökning även bör förekomma. En syn som jag helt delar.

Remissinstanserna har också bedömt frågan i dess helhet och man har ansett att en översyn av hithörande problem bör göras.

Utskottet har i sitt betänkande framhållit detsamma. Man har sagt att hela frågekomplexet angående förmynderskap bör få en översyn.

Jag finner alltså att motionens hela syfte har blivit väl tillgodosett.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Eftersom motionären inte ställde något yrkande kan det väl egentligen anses onödigt att utskottet går i svaromål. Jag vill emellertid bara här understryka att motionären har uppfattat stämningen i utskottet rätt när han anser att vi har gjort en positiv skrivning.

Beträffande remissinstanserna har vi den uppfattningen att vad dessa anfört delvis ligger utanför lagutskottets kompetensområde. Vi har därför föredragit att i huvudsak referera remissinstansernas framförda synpunkter.

När det gäller utskottets eget ställningstagande har vi på s. 6 i betänkandet anmält att utskottet delar "den grundsyn på hithörande problem som kommer till uttryck i motionen. När förutsättningar föreligger för hävande av omyndighetsförklaring är det givetvis viktigt att detta kan konstateras så snabbt som möjligt och att erforderliga åtgärder skyndsamt vidtas för att få till stånd en myndighetsförklaring."

Emellertid har vi stannat för att understryka att förmynderskapsutredningens betänkande, som avlämnades redan 1970, har varit och fortfarande är föremål för översyn inom justitiedepartementet och att där har upprättats en promemoria som kommer att remissbehandlas. När vi i utskottet under hand har fått kännedom om detta har vi inte funnit anledning att närmare gå in på promemorians innehåll. Den kommer snart att läggas fram, och personligen hoppas jag att de kommande förslagen bl. a. skall innebära lagändringar som minskar antalet omyndiga och möjligen medför att läkare åläggs en anmälningsplikt till överförmyndaren, som i sin tur har att i de fall där så anses angeläget vidta åtgärder för hävande av omyndighetsförklaringen. Promemorian kommer antagligen också att resultera i förslag beträffande organisatoriska

Nr 72

Fredagen den
3 maj 1974

*Obligatorisk
regelbunden läkar-
undersökning av
omyndigförklarade,
m. m.*

åtgärder och ersättning inom förmyndarorganisationen.

Utskottet har sålunda funnit att motionärernas syfte har goda utsikter att bli tillgodosett. Med anledning av detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11 Anmäldes och bordlades

Framställning

Nr 18 Skrivelse från riksdagens förvaltningsstyrelse med förslag till ändrad beräkning av arvodet till riksdagens ledamöter.

§ 12 Anmäldes och bordlades

Kulturutskottets betänkande

Nr 12 med anledning av propositionen 1974:40 angående vissa anslag ur kyrkofonden, m. m. jämte motioner

Utbildningsutskottets betänkande

Nr 20 med anledning av propositionen 1974:1 i vad avser vissa anslag för budgetåret 1974/75 till vuxenutbildning jämte motioner

Trafikutskottets betänkande

Nr 16 i anledning av propositionen 1974:92 angående anläggande av Göteborg-Landvetter flygplats

Näringsutskottets betänkande

Nr 28 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Civilutskottets betänkande

Nr 24 angående uppskov med behandling av vissa ärenden

§ 13 Anmäldes och bordlades motionerna

Nr 1834 av herr *Sivert Andersson* i Stockholm *m. fl.* avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:77 med förslag till lag om rättegången i arbetstvister, m. m.

Nr 1835 av fru *Troedsson m. fl.* avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:98 med förslag till förordning om ändring i förordningen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt, m. m.

§ 14 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen av

Nr 177 Herr *Olsson* i Edane (s) till herr socialministern angående möjligheterna att tillförsäkra folk tandvården ett tillräckligt antal tandläkare:

Vilka möjligheter finns det enligt socialministerns mening att tillförsäkra folk tandvården det antal tandläkare som behövs för att folk tandvården skall kunna infria sitt vårdansvar i enlighet med statsmaktens beslut?

Nr 178 Fru *Kristensson* (m) till herr socialministern angående patienternas inflytande på beslut om intagning på sjukvårdsinrättningar m. m.:

Anser statsrådet det vara lämpligt att det är patientkollektivet som har det avgörande inflytandet beträffande vilka personer som skall tas emot för vård på sjukvårdsinrättningar och behandlingshem såsom nu stundom sker inom narkomanvården?

Nr 179 Herr *Eriksson* i Ulfaby (c) till herr kommunikationsministern angående tidpunkten för utredningsförslag rörande däckdubbar:

När kan resultatet av pågående utredningsuppdrag angående däckdubbarnas betydelse för trafiksäkerheten och dess effekter i form av slitage på gator och vägar beräknas föreligga?

Nr 180 Herr *Takman* (vpk) till herr utrikesministern angående innebörden av ett eventuellt svenskt erkännande av Guinea-Bissau som självständig stat:

Delar man i regeringen uppfattningen att ett omedelbart svenskt erkännande av republiken Guinea-Bissau skulle vara ett verksamt stöd både åt befrielseörelserna i Afrika och den demokratiska enhetsrörelsen i Portugal, som resulterade i fascistregeringens störtande den 25 april och syftar till en fullständig likvidering av den fascistiska diktaturen och upprättandet av en demokratisk regim?

Nr 181 Herr *Mäbrink* (vpk) till herr justitieministern om återupptagande av folkhögskolundervisning vid fängvårdsanstalten Hall:

Är statsrådet beredd att ta initiativ till att indragen folkhögskolundervisning vid fängvårdsanstalten Hall återupptages?

Nr 182 Herr *Romanus* (fp) till herr industriministern angående principerna för besvarande av enkla frågor:

Enligt vilka principer vägrar statsrådet att besvara enkla frågor?

Nr 183 Herr *Stjernström* (c) till herr jordbruksministern om åtgärder för att öka livsmedelsproduktionen:

Vilka åtgärder avser statsrådet att vidtaga i anledning av att chefen för FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO), på grund av den hotande livsmedelssituationen i världen, uppmanat alla länder att öka livsmedelsproduktionen?

Nr 184 Herr *Sivert Andersson* i Stockholm (s) till herr justitieministern angående statlig myndighets skyldighet att respektera facklig stridsåtgärd:

Nr 72

Fredagen den
3 maj 1974

Nr 72

Fredagen den
3 maj 1974

Har statsrådet uppmärksammat att polismyndigheten har hanterat av fackliga organisationer blockerad materiel och kan statsrådet medverka till att statliga myndigheter förhindras vidta åtgärder som står i strid med praxis på den svenska arbetsmarknaden?

§ 15 På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren kl. 12.56 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.15, då vissa propositioner väntades föreligga till bordläggning.

§ 16 Då förhandlingarna kl. 15.15 återupptogs anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner

Nr 100 angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1974/75, m. m.

Nr 123 med förslag till förordning om ändring i förordningen (1957:209) om skatt på sprit och vin, m. m.

Nr 125 med förslag till lag om avsättning till arbetsmiljöfond

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 15.16.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert